

მთაბე

შაბათი ნაკბ. 24.

1921 წ.

წელიწადი
პირველი

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატისა.

№ 16

ეგელ ქვეენული ორგანო.

№ 16

რედაქციის მიხამართი:

შინ. საქ. სახ. კომისარიატის ბინა: ევანგელფის ქ. № 1.
(ყოფ — კადეტთა ჯორბუსის შენობა) ტელეფონი № 6-90.

რედაქცია ღია: ეგელ დღე დღის 9 ს. — 2 საათამდე.

რედაქტორის ნახვად შეიძლება 12 ს. — 2 საათამდე.

ოფიციალური განყოფილება

დეკრეტი № 67

საქართველოს სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა სავაჭრო ფლოტის ნაციონალიზაციის შესახებ.

1. გამოცხადებულ იქნეს ნაციონალიზაციის საფუძველზე საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის საკუთრებად ყოველი სანაოსნო წარმოება, რომელიც ეკუთვნის იურიდიულ და ფიზიკურ პირთა და არის საქართველოს ფარგლებში, — მთლად — გამოუკლებლივ — მისი ნავ-ტურქლებით, ნავთ-სადგურებით, ელინგებით, საწყობებით და სხვა ყოველი მოძრავ-უძრავი ქონებით და თანხებით.

შენიშვნა: მიერდოს იუსტიციის სახალხო კომისარს შეიმუშაოს და განსაზღვროს, — კანონმდებლობითი წესით მოსაგვარებლად, — ის საფუძველნი და შემთხვევანი, როდესაც ნაციონალიზაციაქმნილ წარმოებათა მესაკუთრენი განთავისუფლებულ უნდა იქნენ ამ წარმოებათა კრედიტორების წინაშე პასუხისმგებლობისაგან.

2. ამა დეკრეტის 1 მუხლის მოქმედება არა ვრცელ ება:

ა) იმ წარმოებასა და ნავ-ტურქულზე, რომელიც ეკუთვნის კოოპერატივებსა და მათ გაერთიანებულ დაწესებულებებს;

ბ) იმ წარმოებაზე, რომელიც ეკუთვნის უცხო ქვეყნის ქვეშევრდომს, თუ დამტკიცებული იქნა, რომ უცხო ქვეყნის ქვეშევრდომს შეუძენია ის

წარმოება არა უგვიანეს 1921 წლის თებერვლის 25-სა;

გ) იმ წარმოებაზე, რომელსაც საკუთარი ნავ-ტურქელი არა აქვს და ამავე დროს იგი უცხო ქვეყნის სანაოსნო წარმოების წარმომადგენელია;

დ) ხის და იალქნიან ზღვის ნავ-ტურქულზე, უკეთუ იგი არ შეადგენს ნაწილს იმ სანაოსნო წარმოებასს, რომელიც ამა დეკრეტის ძალით ნაციონალიზაციაქმნილ უნდა იყოს.

ე) მოტორ-იალქნიან ნავ-ტურქულზე, რომელიც, — ზომის მოწმობ. თანახმად, — სიგრძით სა-მოცდახუთმეტ (75) ფუტს არ აღემატება და რომელიც ეკუთვნის ერთს მესაკუთრეს ან მესაკუთრეთა ჯგუფს, უკეთუ მათ მიერ ფლობა ნავ-ტურქლისა დამყარებულია შრომის საფუძველზე და საქმეში მონაწილეობას იღებენ პირადი შრომით;

ვ) ისეთ ნავ-ტურქულზე, რომელიც თევზის საჭერად იხმარება ან სხვა საზღვაო მრეწველობისათვის;

ზ) ისეთ ნავ-ტურქულზე, რომელიც ეკუთვნის ლოცმანთა ამჟანაგობას და სალოცმანო საქმისათვის იხმარება.

3. უკეთუ სანაოსნო წარმოება ასრულებს აგრეთვე სხვა ოპერაციებსაც, რაც პირდაპირ დამხმარე არ არის ტვირთისა და მგზავრთა გადაზიდვისათვის, — როგორც მაგალითად დაზღვევისა, საექსპედიტორო და სხვ. ამისათ., — ამ შემთხვევაში, ამა დეკრეტის 1 მუხ. ძალით, ნაციონალიზაცია უნდა ექნეს წარმოების იმ ქონებას, რომელიც ხელს უწყობს ნაოსნობას და მასთან არის დაკავ-

შირებულო.

ამგვარი წარმოების ქონების გასანაწილებლად უნდა შესაგეს განსაკუთრებული კომისია საზღვაო ტრანსპორტის უფროსის თავმჯდომარეობითა და დანტერესებულ უწყებათა მონაწილეობით.

4. საზღვაო ტრანსპორტის უფროსს ნება ეძლევა გამოსცეს წესები და ინსტრუქციები—ამა დეკრეტის წესიერად აღსრულებისათვის.

5. ამა დეკრეტის მოქმედება ვრცელდება ბათუმ-გაგრის სანაპიროზე.

6. დეკრეტი ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ ს. ს. რ. რევოლ. კომიტეტის თავმჯდომარე ბ. მდივანი.

სახალხო მერნეობის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე მ. ტოროშელიძე.

რევ. კომიტ. მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. აგვისტოს 26.

ტფილისი.—სასახლე.

დადგენილება № 58

საქარ. სოც. საბჭ. რესპ. რევოლ. კომიტეტისა წითელ არმიელთა მიერ დატოვებული უვარგისი ცხენების შესახებ.

იმ მიზნით, რომ წითელი არმიის მიერ უვარგისობის გამო დატოვებული დავარდნილი, ავადმყოფი ცხენები, მოკეთების შემდეგ, წესიერად განაწილდეს ადგილობრივ ღარიბ გლეხთა შორის და ამგვარი ცხენები უსათუოდ იმათ ერგოს, ვისაც ამ ცხენების მოვლა-წარმოებისათვის შრომა გაუწევია და საკუთარი მუშა-პირუტყვი არა ჰყავთ,—საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის რევოლუციონური კომიტეტი საჭიროდ სთვლის შემოღებულ იქნეს სავალდებულოდ ეროვნული და სამართლიანი წესი და ამის გამო ადგენს:

1. წითელ არმიის მიერ უბატრონოდ დატოვებული ავადმყოფი ცხენები განაწილდეს იმ ადგილობრივ მშრომელ გლეხთა შორის, რომელთაც არა ჰყავთ საკუთარი სამუშაო პირუტყვი (ხარი, კამეჩი, ცხენი) და რომელთაც ეს უვარგისი ცხენები აუყვანიათ და თავიანთი მეცადინეობით და მოვლით გამოუკეთებიათ.

2. ზემოაღნიშნული საქმე დაექვემდებაროს გადასაწყვეტად შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატთან არსებულ წითელი არმიის მიერ მიყენებულ ზარალის ანაზღაურების კომისიას იმ წესრიგის დაცვით, რომლითაც ეს კომისია აწარმოებს თავის ჩვეულებრივ საქმეებს.

3. უკეთეს კომისიამ სცნო, რომ ის მცხოვრები, რომელსაც ჯარის მიერ დატოვებული უვარგისი ცხენი აუყვანია, არ შეიფერება ამა დადგენილების პირველ მუხლში აღნიშნულ პირობას, ცხენი ჩამოერთმევა, როგორც სახელმწიფო საკუთ-

რება, ხოლო კომისიისაგანვე ანაზღაურება ყველა დამტკიცებული ხარჯი და ზარალი, ავადმყოფი ცხენის მოვლითა და შენახვით გამოწვეული.

4. დადგენილება ესე ვრცელდება იმ შემთხვევებზე, რომელსაც ჰქონდა ადგილი 1921 წ. თებერვლის 25-დან.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯდ. ბ. მდივანი.

შინ. საქმეთა სახ. კომისარი ბ. კვიციანი.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. აგვისტოს 26.

ქ. ტფილისი.—სასახლე.

დადგენილება № 59

საქართ. სოც. საბჭ. რესპ. რევოლ. კომიტეტისა ვეტერინარ ექიმთა და ფერშალთა მობილიზაციის შესახებ.

მთელს რესპუბლიკაში სავეტერინარო პერსონალის თანაბარი განაწილებისათვის საქართველოს რევოლუციონური კომიტეტი ადგენს.

1. გამოცხადდეს მთელს რესპუბლიკაში ყველა ვეტერინარ ექიმთა და ფერშალთა მობილიზაცია, იმისდა მიუხედავად, მსახურობენ იგინი საბჭოთა რომელსავე უწყებასა ან საზოგადო დაწესებულებაში, თუ აწარმოებენ კერძო პრაქტიკას.

2. ყველა დაწესებულება ვალდებულია აღმოუჩინოს ამ მობილიზაციით გაწვეულ პირთ ყოველგვარი კანონიერი დახმარება, თანაბრად საერთო მობილიზაციით გაწვეულებთან.

3. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯდ. ბ. მდივანი.

მიწადმოქმედების სახ. კომისარი ფ. მანარაძე.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. აგვისტოს 31.

ქ. ტფილისი.—სასახლე.

დადგენილება № 60

საქ. სოც. საბჭ. რესპ. რევოლ. კომიტეტისა მიწების თესვის ცენტრალურისა და სამაზრო კომისიითა მოქმედების განგაძობის შესახებ.

საქართველოს სოც. საბჭოთა რესპუბლიკის რევოლუციონური კომიტეტი აუცილებელ საჭიროებად სცნობს განგაძობილ იქნეს მიწების თესვის ცენტრალურისა და სამაზრო კომისიითა მუშაობა და ამის გამო ადგენს:

1. საქართველოს რევოლუციონური კომიტეტის მიერ მიწების დათესვის შესახებ ამა 1921 წ. მარტის 18 თარიღითა და 1-ლი ნომრით გამოცემული დადგენილების ძალა განგაძობილ იქნეს

მიმდინარე შემოდგომის თესვის პერიოდისათვის.

2. კვლავ დაევალოს ყოველ დაწესებულებასა და თანამდებობის პირს, სრული დახმარება აღმოუჩინონ მიწების თესვის კომისიებს მათდამი მიხდობილი საქმის აღსასრულებლად.

3. ის, ვინც ამ დადგენილებას არ აღასრულებს, მიიციემა პასუხისგებაში რევოლიუციონურ დროის კანონთა სრული სიმკაცრისამებრ.

4. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ. ს. ს. რ. რევოლიუციონური კომიტეტის თავმჯდომარე ბ. მდივანი.

მიწადმოქ. სახ. კომისარი ფ. მახარაძე.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. სექტემბრის 2.

ტფილისი.—სასახლე.

დადგენილება № 61

საქართველოს სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა რესპუბლიკის ნავთსადგურებში შემოსულ-გასული ნავ-ჭურჭელთა დაბაჟვის შესახებ.

1. შემოდებულ იქნეს ბაჟი საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკის ნავთსადგურებში შემოსულ-გასულ ნავ-ჭურჭელთათვის (გემი და სხვ. მისთ.).

ამ ბაჟის აღება დაევალოს საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს.

ბაჟი ესე დაწესდეს შემდეგი რაოდენობით:

ა) **საპატენტო** ბაჟი, უკეთუ პატენტი მიეცემა საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის დროშით ნაოსნობისათვის ოცდაათი (30) კაპ. ოქროთი ორთქლით მავალი ნავ-ჭურჭლის სრული ტევის თვითეულ ტონნაზე, ხოლო ხუთმეტრი (15) კაპ. იალქნიანი ნავ-ჭურჭლის თვითეულ ტონნაზე;

ბ) **საკანდელი** ბაჟი თვითეული ნავ-ჭურჭლისათვის, რომელიც 20 სარგვისტრო ტონნას აღემატება, ყოველი მისი ნავთსადგურში შემოსვლის დროს—ერთი (1) კაპ. ოქროთი ნავ-ჭურჭლის ნამდვილ წყალთაჯდომის თვითეულ ფუტზე;

გ) **სახომალდო** ბაჟი—ოცი (20) კაპ. ოქროთი ნავ-ჭურჭლის ტვირთ-ამწვენობის თვითეულ ტონნაზე ნავთსადგურში ყოველი შემოსვლისა და გასვლისათვის.

დ) **საღუზო** ბაჟი ნავ-ჭურჭლის ღუზაზე დგომისათვის ნავთსადგურში და რეიდზე—თოთხმეტი (14) კაპ. ოქროთი ტვირთტევის თვითეულ ტონნაზე დღე და ღამეში, გარდა პირველი დღე და ღამისა;

ე) **სალოცმანო** ბაჟი—ერთი (1) მან. ოქროთი ნავ-ჭურჭლის ნამდვილ წყალთაჯდო-

მის თვითეულ ფუტზე ნავთსადგურში შემოსვლისათვის და ამდენივე გასვლისათვის.

2. განთავისუფლებულია ყოველი უზენაესი ნული ბაჟისაგან საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკისა და რუსეთის სოციალისტური ფედერატიული საბჭოთა რესპუბლიკის სამხედრო და სახაზინო ნავ-ჭურჭლები.

3. დაევალოს საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს—შეიმუშაოს და, საგარეო ვაჭრობის სახალხო კომისარიატის დამტკიცებით, შემოიღოს სამოქმედოდ დაწვრილებითი წესი ამა ბაჟების გადახდების შესახებ,—იმ შემთხვევათა განსაზღვრით, როდესაც ეს ბაჟები არ უნდა გადაჰხდეს, ან გადაჰხდეს შემცირებული რაოდენობით.

4. ოქროს მანეთის ღირებულებას—აღილობრივ ვალიუტად—განსაზღვრავს ფინანსთა სახალხო კომისარი,—საგარეო ვაჭრობის სახალხო კომისართან შეთანხმებით,—თვითეული დამდეგი თვის დაწესებამდე, რაც ნაადრევად უნდა ეუწყოს საზღვაო ტრანსპორტის უფროსს ნავთსადგურებში—გამოსაქვეყნებლად.

5. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯდ. ბ. მდივანი.

სახალხო მგურნეობის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე მ. ტოროშელიძე.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ., სექტემბრის 5.

ქ. ტფილისი,—სასახლე.

დადგენილება № 62

საქართველოს სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა რესპუბლიკის ნავთსადგურების საცურავ საშუალებათა ქირით გაცემის შესახებ.

1. უფლება მიეცეს საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს—ნება დართოს ხოლომე კერძო პირებისა და საკომერციო ნავჭურჭელთა პატრონებს ისარგებლონ—ქირის გადახდით ნავთსადგურების საცურავი საშუალებანი: ონკანები, საყურყუმელო აპარატები და სხვა სანავთსადგურო ხელსაწყო.

2. ამგვარი ნებართვისათვის დაწვრილებითი პირობებისა, წესებისა და სარგებლობის ნიხრის შემუშავება დაევალოს საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს.

3. ამა წესებისა და ნიხრის შემუშავება და მათი საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს უფროსის მიერ დამტკიცება და სამოქმედოდ შემოღებ

უნდა მოხდეს არა უგვიანეს ერთი თვისა დღიდან ამა დადგენილების გამოცხადებისა.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯდ. ბ. მდივანი.
სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს
თავმჯდომარე მ. ტაროშელიძე.
რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.
1921 წ., სექტემბრის 5.
ქ. ტფილისი, —სასახლე.

დადგენილება № 63

საქ. სოც. საბჭ. რესპ. რევოლ. კომიტეტისა

შრომის სახალხო კომისარიატისათვის სატენნიკო ძალთა აღრიცხვა-განაწილების ბიუროს გადაცემის შესახებ.

1. სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს გამგებლობაში მყოფი —სატენნიკო ძალთა აღრიცხვა-განაწილების მთავარი და ადგილობრივი ბიუროები, —მთლად თავიანთი უძრავ-მოძრავი ქონებით გადაეცეს შრომის სახალხო კომისარიატს.

2. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯ. ბ. მდივანი.

შრომის სახ. კომისარის მოადგილე ა. მიქაძე.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. სექტემბრის 5.

ქ. ტფილისი. —სასახლე.

დადგენილება № 64

საქართ. სოც. საბ. რესპ. რევოლ. კომიტეტისა

სამხედრო წარმოება-დაწესებულებების მუშა-მოსამსახურეთა შრომის დაცვის შესახებ.

1. შრომის დაცვის ყოველი მოქმედი კანონისა და შრომის სახალხო კომისარიატის ყოველი დადგენილებისა და ცირკულიარის ძალა შრომის დაცვის დარგში —გაფრცელებულ იქნეს სამხედრო უწყების წარმოებისა და დაწესებულების მუშა-მოსამსახურეებზე.

2. ნება მიეცეს შრომის სახალხო კომისარიატს, სამხედრო, სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით, განსაზღვროს ხოლმე გამოჩაკლისი ამა დებულებისაგან სათანადო შემთხვევისათვის.

3. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქართველოს ს. ს. რ. რევოლ. კომიტეტის
თავმჯდომარე ბ. მდივანი.

შრომის სახ. კომისარის მოადგილე ა. მიქაძე.

რევოლ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. სექტემბრის 5.

ტფილისი, —სასახლე.

დადგენილება № 65

საქართ. სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა

რესპუბლიკის ნავთსადგურთა პაკჰაუზებისა, საწყობებისა და სხვა ხელსაწყოთა იჯარით გაცემის შესახებ.

1. უფლება მიეცეს საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს გასცეს ხოლმე იჯარით ნავთსადგურთა პაკჰაუზები, საწყობები, ფარდულები და ღია მოედნები, საქონლის დასაწყობად, როგორც საქართველოს, ისე უცხო ქვეყნის ქვეშევრდომ კერძო პირებსა და საზოგადოებაზე.

2. საიჯარო გადასახადი დაწესდეს ერთი მანეთიდან ხუთმეტ მანეთამდე ოქროთი თვითეული ოთხკუთხი საყენის სივრცისათვის წელიწადში.

3. დაწერილებითი ფასის გარიგება და საიჯარო წესის შემუშავება დაევალოს სავაჭრო ნავთსადგურთა სამმართველოს და სამოქმედოდ შემოღებულ იქნეს, საზღვაო ტრანსპორტის სამმართველოს უფროსის მიერ დამტკიცებით, არა უგვიანეს ერთი თვისა დღიდან ამა დადგენილების გამოქვეყნებისა.

საქ. რევ. კომიტეტის თავმჯდ. ბ. მდივანი.

სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს
თავმჯდომარე მ. ტაროშელიძე.

რევ. კომიტეტის მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ., სექტემბრის 5.

ქ. ტფილისი, —სასახლე.

დადგენილება № 66

საქ. სოც. საბჭ. რესპ. რევ. კომიტეტისა

ნატურალური გადასახადის აღუსრულებლობისათვის ადმინისტრაციული წესით დასჯის შესახებ.

1. მოქალაქე, რომელიც დანაშაულს ჩიდნის მით, რომ დაწესებულ ვადაზე არ გაისტუმრებს ნატურალურ გადასახადს, —გარდა ამ გადასახადის იძულებითი გადახდევინებისა, —მოკლებულ იქნება ადმინისტრაციულ წესით თავისუფლებას, —იძულებითი მუშაობის შეფარდებით, —ვადით ექვს თვემდე და დაედება ფულად ჯარიმა, რის რაოდენობაც არ უნდა აღემატებოდეს გადასახადის ადგილობრივ საბაზრო ნახევარ ღირებულებას.

2. მოქალაქე, რომელიც, გადასახადისაგან თავის გარიდების მიზნით, აუწყებს განზრახ ყალბ ცნობას, მოკლებულ იქნება ადმინისტრაციულის წესით თავისუფლებას, იძულებითი მუშაობის შეფარდებით —ვადით ცხრა თვემდე და გადასახადის ერთი ორად იძულებითი გადახდევინებით.

3. წინა მუხლებში აღნიშნული ადმინისტრაციული სასჯელ-საურავის განსაზღვრა ჰპართებს სასურსათო სახალხო კომისარიატის ადგილობრივ ორგანოებს და სისრულეში მოყვანილ უნდა იქნეს სასურსათო სახალხო კომისარიატის კოლეგიის მიერ დამტკიცების შემდეგ.

4. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან ისი გამოქვეყნებისა.

საქ. ს. ს. რ. რევოლიუციონური კომიტეტის თავმჯდომარე **ბ. მდივანი.**
იუსტიციის სახ. კომისარი **ს. ქავთარაძე.**
რევოლ. კომ. მდივანი **ალ. სალარიძე.**
1921 წ., სექტემბრის 7.
ტფილისი. —სასახლე.

ბრძანება № 79

საქ. სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა

1. საქართველოს სოც. საბჭ. რესპ. რევოლიუციონური კომიტეტის ზრეზიდუმის ამა 1921 წ. აგვისტოს 24-ს დადგენილებით იუსტიციის სახალხო კომისარიატის კოლეგიის წევრი **ამხ. რაყდენ კალაძე** განთავისუფლებულია ამ თანამდებობიდან.

2. საქ. სოც. საბჭ. რესპ. იუსტიციის სახალხო კომისარიატის კოლეგიის წევრად დანიშნულია **ამხ. გარეგინა აპრესოვი.**

საქ. სოც. საბჭ. რესპ. რევ. კომიტეტის თავმჯდომარე **ბ. მდივანი.**
რევ. კომიტეტის მდივანი **ალ. სალარიძე.**
1921 წ., სექტემბრის 5.
ტფილისი, —სასახლე.

ბრძანება № 80

საქ. სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტისა

1. საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკის რევოლიუციონური კომიტეტის ამა 1921 წ. აგვისტოს 29-ს დადგენილებით, საქართველოს რევოლიუციონური კომიტეტის მდივანი **ამხ. ვაზრიჩიძე** თანახმად მისი განცხადებისა, განთავისუფლებულია ამ თანამდებობიდან.

2 საქართველოს სოც. საბჭ. რესპ. რევოლიუციონური კომიტეტის მდივანად დამტკიცებულია **ამხ. ალ. სალარიძე.**

საქ. სოც. საბ. რესპ. რევ. კომიტეტის თავმჯდომარე **ბ. მდივანი.**
რევ. კომ. საქმეთა მმართველი **ილ. წივწივაძე.**
1921 წ. სექტემბრის 5.
ტფილისი, —სასახლე.

დეკლარაცია

საქართველოს ს. ს. რესპუბლიკის სახალხო სასამართლოსი.

ბანყოფილება I.

სასამართლოს წყობილება
თავი I.

სახალხო სასამართლოთა ორგანიზაცია

1. საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში მყარდება ერთი სახალხო სასამართლო.

2. სახალხო სასამართლო მოქმედებს შემდეგი შემადგენლობით:

- ა) ერთი მუდმივი სახალხო მოსამართლე
- ბ) მუდმივი სახალხო მოსამართლე და ორი მორიგი სახალხო მსაჯული
- გ) მუდმივი სახალხო მოსამართლე და ექვსი მორიგი მსაჯული;

3. სახალხო სასამართლო მოქმედობს მაზრისა, ან ქალაქის რაიონის ტერიტორიაზე.

4. სახალხო მოსამართლეთა რიცხვის რაოდენობასა და ტერიტორია-მაზრის სასამართლო უბნებად დანაწილებას საზღვრავს მუშათა და გლეხთა დეპუტატების სამაზრო აღმასრულებელი კომიტეტი და ამტკიცებს იუსტიციის სახალხო კომისარიატი.

შენიშვნა: თბილისისა და ბათუმის სახალხო მოსამართლეთა რიცხვის რაოდენობის განსაზღვრა და ამ ქალაქების ტერიტორიის სასამართლო უბნებად დანაწილება ხდება მუშათა და გლეხთა დეპუტატების ქალაქის საბჭოსაგან ხოლო დამტკიცება—იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ. დანარჩენი დება-ქალაქები მიეთვლებიან სათანათო მაზრებს.

5. რაიონის საზღვრებში სახალხო სასამართლოს ექვემდებარება ყველა საქმე სისხლის სამართლისა, დავა ქონებრივ და პირად უფლებათა შესახებ და, აგრეთვე, უდავო წარმოების წესით გასარჩევი საქმეები, რომელთა საშუალებითაც რესპუბლიკის ამა თუ იმ დაწესებულებასა, თუ პირს ესაჭიროება მომხდარ ფაქტის, ან მოვლენის დადასტურება.

შენიშვნა 1. სახალხო სასამართლოს სახელოიდან განილებიან სარევოლიუციო ტრიბუნალის ქვემდებარე საქმეები.

შენიშვნა 2. სარევოლიუციო ტრიბუნალის ქვემდებარე საქმეები მხოლოდ მაშინ განიხილებიან სახალხო სასამართლოს მიერ, როცა ამ საქმეებს გადასცემს მას თვით სარევოლიუციო ტრიბუნალი.

6. მუდმივი სახალხო მოსამართლე თვით პირადად:

- ა) არჩევს უდავო წარმოების წესით განსახილველ საქმეებს.
- ბ) ამოწმებს რაიონის სატუსალოებში შეპყრობილ პირთა დაპატიმრების საბაზთა კანონიერებასა და სისწორეს და თუ დაინახა მათი უკანონობა ან

უსწორობა, დაუყოვნებლივ ანთავისუფლებს პყრობილებს;

3) თვალყურს ადევნებს საბჭ. მილიციის ორგანოთა მიერ კვლევა-ძიების წარმოებას სახელმძღვანელო განმარტებების მიწოდებით, ამტკიცებს ან აძლიერებს ამ ორგანოთა მიერ მიღებულ გამოძიების ან სასამართლოდან თავის დაღწევის აღკვეც ზომებს, ხოლო თუ საჭიროება მოითხოვს აღკვეც ზომების შემსუბუქებას, ეს საკითხი დაუყოვნებლივ შეაქვს სახალხო სასამართლოში გადასაწყვეტად.

4) სწყვეტს საკითხს კვლევა-ძიების მოსპობის, ან სამართალში მიცემის შესახებ იმ მცირე მნიშვნელოვან საქმეთა გამო, რომელიც შემოსულია მილიციისა, ან ზედამხედველ ორგანოთაგან.

7. მუდმივი სახალხო მოსამართლისა და ექვსი მორიგი სახალხო მსაჯულისაგან შემდგარი სახალხო სასამართლო არჩევს სისხლის სამართლის საქმეებს, კაცის მოკვლის მცდელობის, მძიმედ დაჭრის, ან დასახინრების, გაუბატურების, ავაზაკობის, ძარცვის, ცეცხლის წაკიდების და ფულის ყალბი ნიშნების და ყალბი დოკუმენტების გაკეთების შესახებ,

8. ყველა დანარჩენ სისხლის სამართლის და სამოქალაქო საქმეებს არჩევს მუდმივ სახალხო მოსამართლისა და ორი მორიგი სახალხო მსაჯულისაგან შემდგარი სახალხო სასამართლო.

9. სახალხო მოსამართლეს უფლება აქვს მე-8 მუხლში აღნიშნულ საქმეებიდან უფრო რთული საქმეები გადასცეს სახალხო სასამართლოს ექვსი მსაჯულის მონაწილეობით.

10. სისხლის სამართლის და სამოქალაქო საქმეების განხილვის დროს, სასამართლო წარმოების ყოველ საფეხურზე, სახალხო მსაჯულნი სახალხო მოსამართლესთან თანასწორ უფლებით არიან აღჭურვილნი და საქმის გარჩევის დროს მასთან ერთად სწყვეტენ ყოველ საკითხს.

11. სახალხო მსაჯულების მონაწილეობით შემდგარ სასამართლო სხდომებს თავმჯდომარეობს სახალხო მოსამართლე, ხოლო ამ უკანასკნელის არ ყოფნის, ავადმყოფობის ან მისი აცილების დროს დამატებითი სახალხო მოსამართლე.

თავი II.

სახალხო მოსამართლეთა და მსაჯულთა არჩევის წესი.

12. სახალხო მოსამართლენი შემდეგ პირობებს უნდა აკმაყოფიებდნენ:

1) მათ უნდა ჰქონდეთ უფლება აარჩიონ და თვითონაც ამორჩეული იქმნენ თანახმად ს. ს. რ. სარეგოლიფციო კომიტეტის მიერ 1921 წლის, 11 ივლისის თარიღით გამოცემულ დებულებისა სარჩევნო უფლების შესახებ;

2) უნდა ჰქონდეთ პროლეტარულ ორგანიზაციებსა, პარტიასა, პროფესიონალურ კავშირებსა, კოლპერატევებსა, ფაბრიკა-ქარხნების კომიტეტებს და საბჭოთა დაწესებულებებში მუშაობის პოლიტიკური გამოცდილება.

3) უნდა ჰქონდეთ თეორიული, ან პრაქტიკული მომზადება სახალხო მოსამართლის თანამდებობისათვის.

როგორც მუდმივი, ისე დამატებითი სახალხო მოსამართლეც, აუცილებლად უნდა აკმაყოფილებდეს პირველ პირობას და ორ უკანასკნელ პირობათაგან ერთ-ერთს პირობას მაინც.

13. სახალხო მოსამართლეთა არჩევა შემდგის წესით ხდება: ქ.ქ. თბილისსა და ბათუმში მათ ირჩევს მუშათა და გლეხთა დეპუტატების ქალაქის საბჭოს საზოგადო კრება, მაზრებში-კი, რომელთაც სამაზრო ქალაქებშიც მიეთვლებიან, — მუშათა და გლეხთა დეპუტატების სამაზრო აღმასრულებელი კომიტეტები; ამასთანავე საკანდიდატო სიაში შეტანილ უნდა იქმნენ სათემო აღმასრულებელ კომიტეტების კანდიდატებიც.

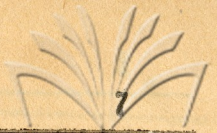
14. აღნიშნულ წესით არჩეული სახალხო მოსამართლენი საქართველოს საბჭოთა ცენტრალ აღმასრულებელ კომიტეტს წარედგინებიან დასამტკიცებლად იუსტიციის სახალხო კომისარიატის საშუალებით, რომელმაც კანდიდატების შესახებ თავის აზრსაც აუწყებს თუ ვინცოება ადგილობრივად კანდიდატები არ აღმოჩნდნენ, საბჭოთა ცენტრალ აღმასრულებელ კომიტეტს უფლება აქვს თავისით ამოირჩიოს როგორც მუდმივი, ისე დამატებითი სახალხო მოსამართლენიც.

15. სახალხო მოსამართლენი შეიძლება უკანვე გამოწვევულ იყონ მათი ამომრჩევლების, — მუშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოთა და აღმასრულებელ კომიტეტების მიერ, როგორც თავისი თაოსნობით, აგრეთვე სახა ხო მოსამართლეთა საბჭოს ცნობითაც, მოსამართლეთა ასეთი გამოწვევა უნდა იყოს დაწვრილებით დასაბუთებული და დამტკიცებული უნდა იყოს საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელ კომიტეტის მიერ იუსტიციის სახალხო კომისარიატის დასკვნის შემდეგ. დროებით გამოწვევის დამტკიცებამდე სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს შეუძლია გამოწვეული სახალხო მოსამართლენი გადააყენოს თანამდებობიდან.

16. მორიგ სახალხო მსაჯულთა სიაში შეტანილ უნდა იყოს ყველა მშრომელი, რომელსაც-კი უფლება აქვს აარჩიოს და ამორჩეული იქმნეს სახალხო მოსამართლეთ. (ამა დებულების მე-12 მუხ. 13.)

17. სახალხო მსაჯულთა სიები ყოველ ექვს თვეში ერთხელ სდგება თითოეული სამოსამართლო რაიონის მუშათა ორგანიზაციების და, აგრეთვე, სათემო საბჭოების მიერ და შეიტანება დასამტკიცებლად ქალაქის, ან სამაზრო აღმასრულებელ კომიტეტში.

18. სახალხო სასამართლოს თითოეულ სესიისათვის სახალხო მსაჯულთა დამტკიცებულ სიებიდან არჩევა რვა-რვა მსაჯული (6 მორიგი და 2 სათადარიგო) ამ დებულების მე-7 მუხლში აღნიშნულ საქმეების გასარჩევად და სამ-სამი (2 მორიგი და 1 სათადარიგო) ამავე დებულების მე-8 მუხლში ნაჩვენებ საქმეებისათვის.

შენიშვნა: სიების შედგენის წესი და, აგრეთვე მსაჯულების დანაწილება სახალხო სასამართლოთა შორის იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქციით განისაზღვრება.

19. თითოეული მსაჯულთაგანი სახალხო სამართლოების სხდომებზე მონაწილეობს არა უმეტეს 6 დღისა, ნახევარ წლის განმავლობაში; ამასთანავე სამუშაო ადგილს მას ენახება თავისი ხელფასი. ვინც სამუშაო ხელფასს არ იღებს, ან იმ პირთ, რომელთა ცხარების საღსარია სოფლის მეურნეობა, ან მეოჯახეობა, გინდ ხელოსნობა, სხდომის დღეებში დღიური ჯილდო ეძლევათ სახელმწიფო ხაზინიდან, ამა თუ იმ ადგილისთვის დაწესებულ სამუშაო ხელფასის მინიმუმის რაოდენობით.

20. იმ სახალხო მსაჯულს, რომელიც არ გამოცხადდება და არც წარმოადგენს თავის გამოუცხადებლობის პატივსაღებ საბუთს, სახალხო სასამართლო დადგენილებით გარდახდება ჯარიმა იძულებით მუშაობასთან ერთად, დაუპატიმრებლად, ან მხოლოდ იძულებითი მუშაობა, რისთვისაც იგი გადაიცემა მუშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოთა ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტის განკარგულებაში.

განყოფილება II

სამართლის წარმოება სახალხო სასამართლოებში.

თავი I

სამართლის წარმოების ზოგადი საფუძვლ ბი.

21. სამართლის წარმოება სახელმწიფო (ქართულს) ენაზე უნდა ხდებოდეს, იმ მაზრებში, სადაც შერეული მოსახლეობაა, სასამართლოში სალაპარაკო ენა თავისუფალია. თითოეულ სასამართლო რაიონისათვის შერეულ მოსახლეობით სამართლის წარმოების ენას აწესებს საქარველოს სარეგოლიუციო კომიტეტი სამაზროსარეგოლიუციო კომიტეტის წარდგენით.

22. საქმეთა გადაწყვეტის დროს სახალხო სასამართლო საქმეს უფარდებს საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მოქმედ დეკრეტებს, ხოლო თუ სათანადო დეკრეტი არ მოიპოვება, ან იგი სრული არ არის, მაშინ სახალხო სასამართლო სოციალისტურ უფლებაშეგნებით ხელმძღვანელობს.

შენიშვნა. განაჩენებსა და გადაწყვეტილებებში დამხობილ მთავრობათა კანონებზე მითითება აკრძალულია

23. სახალხო სასამართლოს არავითარი ფორმალური დამტკიცება-საბუთი არ ზღუდავს, და მაზეა დამოკიდებული, საქმეთა ვითარების მიხედვით, ამა თუ იმ დამტკიცება-საბუთის დაშვება ან მათი მოთხოვნა შესამე პირთაგან, რომელთათვის ასეთი მოთხოვნა სავალდებულოა

24. მოწმენი ცალცალკე დაიკითხებთან, უფლები ცოც, გაფრთხილებით-კი, რომ პასუხს აგე ენ ცრუ ჩენებისათვის, რაშიაც სათანადო ხელწერილი. ერთმევათ.

შენიშვნა: ჩვენებათა წინააღმდეგობის ასახსნელად სახალხო სასამართლოს შეუძლია მოწმენი ერთმანეთს პირში წაუყენოს.

25. მოწმეებს, დაკითხვამდე სასამართლოს დარბაზს დაატოვებინებენ.

26. სახალხო მოსამართლე, ნიშნ-ვს რა საქმეს გასარჩევად, თავის დროზე საქმის მონაწილეებს იბარებს უწყებით ან სიტყვიერ განცხადებითაც, ხელწერილის ჩამორთმევით მასში რომ ვადაზე გამოცხადდებიან. სისხლის სამართლის საქმეებზე თავისუფლად მყოფი ბრალდებული დაზარალებულები, მოწმეები და ექსპერტები თავის დროზე იბარებიან უწყებებით, ან სიტყვიერადვე, ვადაზე გამოცხადებისათვის ხელწერილის ჩამორთმევით. პატიმართა დანიშნულ ვადაზე მოყვანის შესახებ-კი თავის დროზე სათანადო საპატიმროს აღმინისტრაციას უნდა ეცნობოს.

27. უწყებაში აღნიშნული უნდა იყოს, რა საქმის გამო, და რისთვის იბარებენ ამა თუ იმ პირს და რა პასუხს აგებს იგი პატივდაუდებელ მიზეზით გამოუცხადებლობისათვის. უწყება იგი იგზავნება დაზღვეულ პაქტით, დასაბუთებულ ხელწერილით, გზირისა ან მილიციის საშუალებით.

28. დაუსწრებლად გამოტანილ განაჩენის, ან გიდაწყვეტილების პირი მოპასუხეს ეცნობება.

29. სახალხო სასამართლოს სასამართლო სხდომები საჯაროა, მაგრამ თუ სასამართლომ საქიროდ დაინახა, შეუძლია თავისი დადგენილებით დამსწრე საზოგადოებას დაატოვებინოს სხდომის დარბაზი ან მთელი სხდომის განმავლობაში, ან საგამომძიებლო ზოგიერთ მოქმედების დროს.

30. სხდომის გახსნისას თამჯდომარე აცხადებს, რა საქმეა გასარჩევი, და უხსნის ბრალდებულს, ბრალმდებელს და საოქალაქო პროცესის მონაწილეთ, რომ მათ უფლება აქვთ განაცხადონ როგორც სახალხო მოსამართლის, ისე მორიგი სახალხო მსაჯულის აცილება.

31. დასაბუთებულ განცხადება აცილების შესახებ უნდა მოხდეს სასამართლო სხდომის გახსნისთანავე და სწყდება სასამართლოს შემადგენლობის მიერ სათანადო მსაჯულის მონაწილეობით. აცილების საკითხის გადაწყვეტაში ასაცილებელი სახალხო მოსამართლე ან მსაჯული მონაწილეობას არ იღებს.

32. სახალხო მოსამართლე, სახალხო მსაჯული და ბრალმდებელი ვალდებულნი არიან თვითვე განუცხადონ სასამართლოს თავის აცილების შესახებ, თუ კი ამისი საბუთი მოეპოვებათ.

33. სასამართლო სხდომაზე სასამართლო არ-
კვევს, დაბარებულთაგან რომელი მხარე, მოწმე,
ან საქმის მონაწილე პირი გამოცხადდა ან ვინ
არ გამოცხადდა და რა მიზეზით. ამასთანავე, დაბა-
რებულ მოწმეთ გამოუცხადებლობისას, სახალხო
სასამართლოზე და მოკიდებული, მიიჩნევს თუ არა,
ამ გამოუცხადებლობას საკმაო საბაბათ საქმის გა-
დადებისათვის. ან თუ იცნობს შესაძლებლად საქ-
მის გარჩევას მოწმეთა დაუსწრებლად.

34. ისეთი საქმეების გამო, რომელთა მოს-
პობაც სახალხო სასამართლოს აზრით, მონაწილე-
თა შერიგებით შესაძლებელია, საქმის მონაწილეთ
ეკითხებათ, მორიგებას ზომ არ ისურვებთო.

35. თუ, ვინცობაა, საქმის მონაწილეებმა
შუამდგომლობა აღძრეს მოწმეთა დაკითხვის შესა-
ხებ, სახალხო სასამართლომ უნდა მოსთხოვოს მათ
იმისი განმარტება, თუ საქმისათვის რა არსებითი
მნიშვნელოვანი გარემოებანი დასამტკიცებელია ამ
მოწმეთა ჩვენებით, და შემდეგ სწყვეტს საკითხს
მოწმეთა დაშვების ან დაუშვებლობის შესახებ.

36. მოწმეთა დაკითხვამდე, სასამართლო არ-
კვევს საქმის მონაწილეებსა და მოწმეთა შორის არ-
სებულ ურთიერთობას, რომ მათი ჩვენების მიუდ-
გომელობის დაცვის მიზნით.

37. საქმის გარჩევის დროს, მოწმეთა დაკით-
ხვამდე, მათ ნება არა აქვთ სასამართლოს დარბაზ-
ში იყვნენ, დაკითხვის შემდეგ კი ისინი დარბაზს
მხოლოდ სასამართლოს ნებართვით სტოვებენ.

38. მოწმეთა ნაჩვენები და აგრეთვე ნაჩვენე-
ბის ის ნაწილი, რომლის შესახებაც საქმის მონა-
წილენი შუამდგომლობენ, მოკლედ იწერება ოქმ-
ში, ოქმი იკითხება, მოწმეებიც მას ხელს აწერენ,
და თუ წერა არ იცნა, ეს სათანადოდ უნდა აღი-
ნიშნოს.

39. მოწმეთა გარდა ექსპერტებიც დაკითხე-
ბიან თუ ასეთები გამოწვეულნი არიან სასამართ-
ლოს სხდომაზე, საჭიროების მიხედვით ხდება ნივ-
თიერ საბუთების გასინჯვაც, რომელნიც თავის
დროზე, საქმის გასარჩევად დანიშნვამდე, გამოთ-
ხოვილი უნდა იქნენ სასამართლოს მიერ.

40. სასამართლოს მსჯელობა-ბჭობის დროს
სათათბირო ოთახში შესვლის ნება არავისა აქვს,
გარდა საქმის გარჩევის მონაწილეს მოსამართლის და
მსაჯულებისა.

41. განაჩენები და გადაწყვეტილებანი ხმის
უმრავლესობით გამოაქვთ, და იგინი საჯაროდ
ცხადდებიან საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა
რესპუბლიკის სახელით.

42. ის სახალხო მოსამართლე, რომელიც უმ-
რავლესობას არ დაეთანხმება, არდგენს თავის გან-
საკუთრებულ აზრს, რომელიც ოქმს უნდა დაე-
კრათოს.

43. საკასაციო საჩივრები შეაქვთ იმ სახალ-
ხო სასამართლოს საშუალებით, რომელსაც განა-
ჩენი, ან გადაწყვეტილება დაუდგენია და სახალხო

მოსამართლის მიერ იგი მთელ საქმესთან ერთად,
არა უგვიანეს სამი დღისა, ედგინება სახალხო მო-
სამართლეთა საბჭოს, ან არა და, საკასაციო საჩი-
ვარი პირდაპირ უშუალოდ შეაქვთ სახალხო მოსა-
მართლეთა საბჭოში.

44. საკასაციო საჩივრის შესატანად ორი კვი-
რის ვადა დადებული დღიდან განაჩენის ან გადა-
წყვეტილების გამოცხადებისა. საჩივრის შეტანის
დღედ ის დღე ითვლება, რა დღესაც საჩივარი პირ-
დაპირ წარედგინა სათანადო დაწესებულებას ან
ფოსტას ჩაპბარდა.

შენიშვნა. განსაკუთრებულ პატივსადებ
მიზეზის გამო, სასამართლოს ნება აქვს ვადა
კიდევ ერთი კვირით გააგრძელოს.

45. დაუსწრებელი განაჩენის, ან გადაწყვეტი-
ლების განსაჩივრება შეიძლება მხოლოდ საკასაციო
წყობით, საერთო საფუძველზე. ამასთანავე ვადა სა-
კასაციო საჩივრის შესატანად იმ ქამიდან ითვლება,
როდესაც ჩაპბარდა განაჩენის თუ გადაწყვეტილე-
ბის პირი ან უწყება აღსრულების შესახებ, იმის და
მიხედვით, თუ რომელი მათგანი უფრო ადრე გა-
დაეცა.

46. დადგენილ ვადაზე საკასაციო საჩივრის
შეტანა განაჩენის, ან გადაწყვეტილების აღსრულე-
ბას აჩერებს იმ დრომდე, ვიდრე ეს საჩივარი არ
იქნება განხილული.

47. სახალხო სასამართლოს განაჩენი, ან გადა-
წყვეტილება სისრულეში მოიყვანება განსაჩივრები-
სათვის დადებულ ვადის გასვლის უმაღლეს. თუ სა-
ქმის მონაწილეებმა უარი განაცხადეს საკასაციო
საჩივარზედ, მაშინ განაჩენი ან გადაწყვეტილება
სრულდება ნაჩვენებ ვადის გასვლამდე. განაჩენის
ან გადაწყვეტილების გამოტანის დროს, სახალხო
სასამართლო ვალდებულია დაადგინოს აღმკვეც
ზომების ძილების ან შუცვლის, ან სარჩელის უზ-
რუნველყოფის შესახებ. აგრეთვე იმის შესახებაც
თუ გადაწყვეტილება წინასწარ აღსასრულებელია.

თავი II

წინასწარი გამოძიების წარმოება სახალხო სა-
სამართლოს ქვემდებარე საქმეების გამო.

48. წინასწარი გამოძიება სისხლის სამართლის
იმ საქმეებისა, რომელთაც არჩევს სახალხო სასამარ-
თლო ექვსი სახალხო მსაჯულის მონაწილეობით,
ევალებათ სახალხო გამოძიებლებს. სისხლის სამა-
რთლის დანაჩენ საქმეებში კი თვით სახალხო სა-
სამართლოზეა დამოკიდებული, იკმაროს მილიციის
მიერ წარმოებული კვლევა-ძიება, თუ გადასცეს წი-
ნასწარ გამოძიებისათვის სახალხო გამოძიებელს,
ან თუ, დაყოვნება დაუშვებელია, წინასწარ გამო-
ძიების წარმოება მუდმივ სახალხო მოსამართლეს
მიანდოს, რომელიც ამ საქმის გარჩევის დროს სა-
სამართლოს შემადგენლობაში მონაწილეობას აღარ
მიიღებს.

49. მაზრის ტერიტორიის საგამომძიებლო უბნებზე დაწესდება ხუცა მოშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოთა სამაზრო აღმასრულებელი კომიტეტებისა, მხოლოდ მკაცრება იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ. ქ. ტილისისა და ბათუმის ქალაქის საგამომძიებლო უბნებზე დაყრდნობა მოშათა და გლეხთა დეპუტატების ქალაქის საბჭოებისა და მკაცრება იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ.

50. სახალხო გამოძიებლებს ირჩევიან რა უკანონო იწვევიან წინა მუხლში აღნიშნულ მოშათა რა გლეხთა დეპუტატების სათანადო საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები და მკაცრებას საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმში, იგინი სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს ორგანიზაციაში ირჩევიან და მოქმედებენ თავთავის უბნის საზღვრებში.

51. იუსტიციის სახალხო კომისარიატთან იმყოფებიან მისგანვე დაწესებული სასამართლოს გამოძიებლები, ყურიის საქმეთა გამოძიებლები. ისინი იუსტიციის სახალხო კომისარის მიერ შიდა მითითებებით იქმნენ იუსტიციის ადგილობრივ განყოფილებებში.

52. სახალხო რა ყურიის საქმეთა გამოძიებლები შემოღ პირობებს რა აკეთებენ:

1) მათ რა და მკაცრება თითობა აჩიონ რა თითონვე აპირებენ იქმნენ სახალხო მოსამართლეთა (რამ დეპუტატების მე-12 მ. 1 პ.)

2) რა და მკაცრება თითონვე, ან პრაქტიკული მომზადება სახალხო გამოძიებლის თანამდებობისათვის.

53. სახალხო გამოძიებლები წინასწარ გამოძიებას იწყებენ: 1) მოქალაქეთა განცხადებით, 2) მილიციის რა დაწესებულებათა თანადებობის პირთა ცნობით, 3) სასამართლოს დადგენილებით და 4) თავისი თაოსნობით.

54. გამოძიების დროს, დანაშაულობის გამოსაშვარებლად, გამოძიებლები უფლება აქვთ მოსთხოვონ დახმარება მილიციას, სისხლის სამართლის მძებრებლად რა სხვა დაწესებულებათა რა პირთ, რომეოთათვისაც მათი მოთხოვნა სავალდებულოა.

55. გამოძიებელი:

- ა) სძრავს გამოძიებას
- ბ) ირჩევს აღმკვეთ ზომებს რა უფლებს სახალხო სასამართლოს თავის დასკვნას ბრალდებულობისათვის მიღებულ აღმკვეთ ზომების შემსუბუქების შესახებ. რა
- გ) გამოაქვს თანადგენილება გამოძიების დამთავრებისა რა დამნაშაულის სამართალში მიცემისა ან საქმის მოსპობის შესახებ.

56. დანაშაულის ჩადენაში გვიან დაპატიმრებული ყოველი მოქალაქე დაკითხულ რა და იქმნენ სახალხო მოსამართლის, ან გამოძიებლის მიერ შეპყრობიდან არა უკვიანეს ერთი დღე-ღამისა.

57. გამოძიებლის დადგენილება სამართალში მიცემის, ან საქმის მოსპობის შესახებ დასაბუთებული რა და იყოს, თუ ეს დასკვნითი დადგენილება

სახალხო სასამართლომ საქმად დასაბუთებული არ სცნო, მაშინ სახალხო სასამართლო საქმეს დატეხით გამოძიებისათვის აბრუნებს.

58. გამოძიებლის დადგენილება სამართალში მიცემის, ან საქმის მოსპობის შესახებ, საქმის მთელ წარმოებასთან ერთად, იგზავნება სახალხო სასამართლოში, დანაშაულის ჩადენის ადგილის მიხედვით. საქმის მოსპობის თუ სამართალში მიცემის შესახებ საკითხს საბოლოოდ სწყვეტს სახალხო სასამართლო.

59. გამოძიებლის დადგენილებანი რა კვირის განმავლობაში შეიძლება განსაზღვრულ იქმნენ სახალხო სასამართლოში, დანაშაულის ჩადენის ადგილის მიხედვით. სახალხო სასამართლოს დადგენილებანი ამ საზღვრების გამო საბოლოოა.

60. გამოძიებლის აცილება ხდება სახალხო მოსამართლეთათვის მიღებულ წესის დაფარად. აცილება თვით გამოძიებელს რა და განცხადოს, რომელიც საკითხს სათანადო სახალხო სასამართლოს დაუყოვნებლივ ურდგენს საბოლოოდ გადასაქრელად.

თარი III

ბრალდების და დაცვის ორგანიზაცია.

61. იუსტიციის განყოფილებებთან იმყოფებიან ბრალმდებელი განყოფილებათა მიერ განსაზღვრულ რაოდენობით.

62. ბრალმდებელი ინიშნებიან რა უკანვე წვევიან საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ იუსტიციის სახალხო კომისარიატის წარდგენისამებრ იმ პირთაგან, რომლებიც აკეთებენ მე-12 მუხლის მოთხოვნათ.

63. ბრალმდებელი იუსტიციის განყოფილების მიერ სხვა რა სხვა ადგილს ივლინიან: 1) სახალხო მოსამართლეთა მოთხოვნით, 2) დაინტერესებულ პირთა რა დაწესებულებათა განცხადებით რა 3) თვით იუსტიციის განყოფილების თაოსნობით.

64. სახალხო სასამართლოში ბრალმდებლად გამოსვლის უფლება განსაკუთრებულ წარმომადგენელთა სახით აქვთ აგრეთვე საქმის აღმძვრელ საბჭოთა დაწესებულებათა რა პროფესიონალურ ორგანიზაციებს.

65. სასამართლო ორგანოების მიერ დამკვეთებად იწვევიან ისეთი მოქალაქენი, რომელთაც შესწევთ ნიჭი ამ მოვალეობის შესრულებისა, რისთვისაც რაიონებისა, ქალაქების რა მახრების აღმასრულებელი კომიტეტები განსაკუთრებულ სიესს ადგენენ, იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქციაში აღნიშნულ წესით.

შენიშვნა. ყვირა დაწესებულება, სადაც კი მსახურებენ დამკვეთის მოვალეობათა აღმასრულებლად გაწვეული პირები, ვალდებულია განთავსდეს ისინი სამსახურიდან სასამართლოს მიერ აღნიშნულ ვადით.

66. თუ 65 მუხლში ნაჩვენებ პირთა დამცველგზის რიცხვი საკმაო არ არის, მაშინ დამცველება იუსტიციის განყოფილებასთან მყოფ კონსულტანტებს დაეკისრებათ.

67. დამცველის დანიშვნა ხდება როგორც დაინტერესებულ პირთა თხოვნით, ისე სახალხო სასამართლოს თაოსნობითაც.

68. სახალხო სასამართლოს ნება აქვს 65 და 66 მუხლებში აღნიშნულ პირებს გარდა დამცველად დაუშვას ამ მიზნისათვის მივლინებული წევრები იმ ორგანიზაციისა, რომლის წრეშიაც ბრალდებული ითვლება (პროფესიონალი კავშირისა, საქარბო კომიტეტისა და სხვა), და აგრეთვე ბრალდებულის უახლოესი ნათესავებიც.

69. საკითხს დამცველთა დაშვების შესახებ სწვევტს სახალხო სასამართლო (განმკარგულბელ, ან სასამართლო სხდომაზე) და ამ დადგენილების ცალკე განსაჩივრება, თუ არა საკასაციო საჩივართან ერთად, არ შეიძლება.

შენიშვნა. 1. თუ საქმეში ბრალდებელი მონაწილეობს, სახალხო სასამართლო მოვალეა დამცველიც დაუშვას ან დანიშნოს.

შენიშვნა. 2. დამცველის დანიშვნა ან დაშვება მაშინაც სავალდებულოა სასამართლოსათვის, როცა ამას დაპატიმრებული ბრალდებული თხოულობს.

70. 65 მუხლში აღნიშნული პირთა რიცხვიდან, სასამართლოს ორგანოების მიერ დანიშნული დამცველი გასამრჯელოს მიიღებს ამა დებულების მე-19 მუხლის თანახმად.

71. სამოქალაქო საქმეების გარჩევის დროს საქმის მონაწილეთა წარმომადგენლად მიიღებიან: 1) მოდავეთა უახლოესი ნათესავები: შშობლები, შვილები, მეუღლე, დები და ძმები, 2) როგორც იუსტიციის განყოფილებებთან მყოფი კონსულტანტები, ისე საბჭოთა და სხვა დაწესებულებათა კონსულტანტები და წარმომადგენლები, რწმუნება აღჭურვილნი ხელმძღვანელ ორგანოთა მიერ, 3) თვით მოდავეთა მიერ არჩეულნი და მოწვეულნი იმ პირთაგან, რომელთაც აქვთ თეორიული ან პრაქტიკული მომზადება, და რომელნიც ირიცხებიან იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქციის თანახმად იუსტიციის განყოფილებათა მიერ შედგენილი და იუსტიციის სახალხო კომისარიატში დასამტკიცებლად წარდგენილ განსაკუთრებულ სიაში.

შენიშვნა. იუსტიციის განყოფილებას შეუძლია სამოქალაქო პროცესში ხელმოკლე მონაწილეს დაუნიშნოს წარმომადგენელი ამ შემადგენლობიდან.

72. ბრალდებელთა, დამცველთა და სამოქალაქო პროცესში მონაწილეთა წარმომადგენლების მოღვაწეობის თვალყურის დევნება ევალება იუსტიციის განყოფილებას.

თ ა შ ი V

სისხლის სამართლის საქმეთა წარმოება სახალხო სასამართლოში.

73. სახალხო სასამართლოებში სისხლის სა-

მართლის საქმეების წარმოება იწყება: მოქალაქეთა განცხადებით, მუშათა და გლეხთა კოს აღმასრულებელ კომიტეტთა წინადადებით, თანამდებობის პირთა ცნობით და თვით სასამართლოს თაოსნობით.

74. განსაკუთრებულ შემთხვევაში სახალხო მოსამართლეს შეუძლიან თავისი დადგენილებით ბრალდებული დააპატიმროს, მხოლოდ მისი ასეთი დადგენილება დადასტურებულ უნდა იქმნეს სახალხო სასამართლოს მიერ უახლოეს სხდომაზე.

75. ის საქმეები, რომელთა გამოც ბრალდებული დაპატიმრებული არიან, პირველსავე რიგში ინიშნებიან განსახილველად.

76. სასამართლოში გამოუცხადებლობისათვის საურავის განსაზღვრა და აგრეთვე სასამართლოში იძულებითი მოყვანა სასამართლოს დადგენილებით ხდება.

77. საქმის გარჩევა იწყება სახალხო მოსამართლის მოხსენებით.

78. თუ საქმეში მომჩივარი მონაწილეობს, სახალხო მოსამართლის მოხსენების შემდეგ, სიტყვა ეძლევა მომჩივარს ბრალდების არსებითი მხარის განსამართავად. ამას შემდეგ თავმჯდომარე აყალიბებს ბრალდებას და ეკითხება ბრალდებულს, სცნობ თუ არა, ბრალდებასაო.

79. თუ ბრალდებული სავსებით და საქმის გარემოებებთან შეთანხმებით გამოტყდა, სასამართლოს შეუძლია მოწმეთა დაუკითხავად და სხვა საბუთების განუხილველად, პროცესის დასკვნით მომენტზე გადავიდეს.

80. თუ ბრალდებული თავის ბრალეულობას უარს ჰყოფს სასამართლო, მოისმენს რა მის განმარტებას, გადადის საბუთების შემოწმებაზე.

81. გამოძიების შესავსებად საქმის დაბრუნებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია ჰქონდეს ადგილი, თუ სახალხო სასამართლოს დასკვნით, გამოძიების ასეთ უსრულობის შევსება სასამართლოს სხდომაზე შეუძლებელია.

82. ბრალდებული საქმის მონაწილის ყოველივე უფლებით სარგებლობს. მას ნება აქვს შეეკითხოს მოწმეთ და ექსპერტებს და მისცეს თავისი ახსნა-განმარტება როგორც მთელი საქმის არსებით მხარისა, ისე გამოძიების თითოეულ მოკმედებში შესახებ, სასამართლო გამოძიების ყოველ მოკმენტს (83 მ.)

83. სასამართლო როცა დაინახავს, რომ საქმის ვითარება საკმაოდ გამორკვეულია, შეუდგება ბრალდებულის და დამცველის დამასკენელ სიტყვების მოსმენას, რის შემდეგაც ბრალდებულს უკანასკნელი სიტყვა ეძლევა. მას შემდეგ მოსამართლენი გადიან სათათბირო ოთახში განაჩენის დასადგენად.

84. განაჩენი წერილობითად შესდგება, და მას ხელს აწერს სახალხო სასამართლოს ყველა წევრი. განაჩენში ნაჩვენები უნდა იყოს: სახალხო სასამართლოს შემადგენლობა, საქმის მოსმენის თა-

რილი, სამართალში მიცემულის სახელი, მამის სახელი, გვარი და წლოვანობა, ცნობა მისი სამართალში მყოფელობის შეხახებ, რომელ კლასსა და პარტიას ეკუთვნის, დანაშაულის დრო, ადგილი და არსებითი მხარე, განაწინის არსი და მისი დაწვრილებითი საფუძველი, რეპრესიის ზომის განსაზღვრა და დანაშაულით დაზარალებულის ზარალის ანაზღაურება, თუ სამოქალაქო საჩივარია განცხადებული.

85. სასჯელის გვარს და ზომას სახალხო სასამართლო თავისი რწმენის დაგვარად საზღვრავს, ამასთანავე შეუძლია ბრალდებულს სათუო მსჯავრი გადაუწყვიტოს. როცა დეკრეტში ცნობილ ნორმაზე არა ნაკლები სასჯელია ნაჩვენები, სასამართლოს შეუძლია შეამციროს ეს სასჯელი შემსუბუქების ზედმიწევნით სწორი დასაბუთებით.

86. განაჩენის გამოტანისთანავე სახალხო სასამართლო მოვალეა დაადგინოს აღმკვეც ზომის მიღების ან შეცვლის შესახებ.

87. სახალხო სასამართლოს განაჩენები და გადაწყვეტილებანი შეიძლება განსაჩივრებულ იქმნენ საქმეში დაინტერესებულ პირთა და დაწესებულებათა მიერ სახალხო მოსამართლეთა საბჭოში საკასაციო წესით.

88. სისხლის სამართლის საქმეებზე დადგენილი განაჩენები შეიძლება განსაჩივრებულ იქმნენ აგრეთვე საბჭოთა ადგილობრივი აღმასრულებელი კომიტეტების მიერაც.

89. განაჩენის გამოცხადებისთანავე თავმჯდომარე ჰმარტავს საკასაციო განსაჩივრების წესს.

90. სასამართლოს სხდომის მსვლელობის შესახებ სდგება ოქმი, სადაც უნდა აღინიშნოს საქმის განხილვის უმთავრესი მომენტები მოწმეების დაკითხვის წესრიგი და მათი ჩვენების მოკლე შინაარსი და სხვა საგამომძიებლო მოქმედებანი, ისევე, როგორც საქმის გარჩევის დროს ამა თუ იმ შემთხვევის გამო სახალხო სასამართლოს მიერ გამოტანილი კერძო დადგენილებანიც, და ბრალმდებელის და დამცველის განცხადებანიც, თუ კი ამის შესახებ ისინი შუამდგომლობენ.

თ ა ვ ი ნ .

განაჩენის აღსრულება.

91. სახალხო სასამართლოს უფლება აქვს მსჯავრ-დადებულნი ვადამდე განთავისუფლოს და იგინი თავის უფლებებში აღადგინოს, როგორც მათი პირადი და მახლობელთა შუამდგომლობით, ისე სასჯელის მომხდევინებელ ორგანოთა წარდგენით, რაც უნდა ხდებოდეს ვადამდე განთავსულობის შესახებ დებულებაში გათვალისწინებულ წესით.

92. განაჩენების აღსრულება ხდება საბჭოთა მილიციის ორგანოთა საშუალებით

თ ა ვ ი ნ .

სამოქალაქო საქმეების წარმოება სახალხო სასამართლოში.

93. სახალხო სასამართლო სამოქალაქო საქმეების წარმოებას იწყებს დაინტერესებულ პირთა

და დაწესებულებათა თხოვნით და სწავლულ შემთხვევებს მათ მონაწილეთა გამოწვევის შემდეგ.

შენიშვნა. მხარეთა გამოწვევის წესი იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქციით განისაზღვრება.

94. დაურევებულთა მავიერ, სჩივიან და პასუხს აგებენ მათი მშობლები, ან მეურვენი.

95. სარჩელი იმ სახალხო სასამართლოში უნდა იქმნეს განცხადებული, რომლის რაიონშიაც მოპასუხე ბინადრობს; ის სარჩელი კი, რომელიც სხვა და სხვა რაიონში მცხოვრებ მოპასუხეებს შეეხება, შეიძლება განცხადებული იქმნეს ერთ-ერთ მოპასუხის ბინადრობის მიხედვით, მომჩივარის სურვილისამებრ.

96. არსებითად განმარტების მიცემამდე მოპასუხეებს უფლება აქვთ განაცხადონ, რომ აღძრული საქმე არ ექვემდებარება იმ სახალხო სასამართლოს, სადაც საჩივარი შეტანილია. თუ სასამართლო ამ განცხადებას დაეთანხმება, იგი საქმეს სათანადო სახალხო სასამართლოს გადაუგზავნის. სახალხო სასამართლოს დადგენილება საქმის ქვემდებარობის შესახებ არ განსაჩივრდება.

97. სარჩელის ყოველი მოთხოვნა, ან სხვაგვარი განცხადება სახალხო სასამართლოში სამოქალაქო საქმის დაწყების შესახებ წერილობით ან სიტყვიერად უნდა იქმნეს შეტანილი. სიტყვიერი განცხადება ჩაიწერება ოქმში.

98. მომჩივარი მოვალეა არა უგვიანეს პირველი სხდომისა წარადგინოს თავისი სარჩელის დამატკიცებელი საბუთები, მოპასუხე კი—ყველა თავისი პასუხი და დამატკიცებელი საბუთები. მოპასუხეს უფლება აქვს არა უგვიანეს პირველსავე სხდომისა განაცხადოს შეგვებულ საჩივარი. მხოლოდ სასამართლოს მიერ პატივსადებად მიღებულ მიზეზის გამო შეიძლება ამ წესის ახვევა.

თ ა ვ ი 7 .

დამტკიცებათა საბუთების შესახებ.

99. ფორმალური აცილება სარჩელის შერვევისა, ან მისი დაწილადების გამო სახალხო სასამართლოში დაუშვებელია.

100. მოდავეებს ნება ეძლევათ საქმის მთელი წარმოების განმავლობაში როგორც სარჩელის ან შეგვებულ მოთხოვნათა საფუძველები შესცვალონ, ისე საჩივარიც ახალის მოთხოვნებით გაათართოვონ და აგრეთვე, მომჩივარის, ან მოპასუხის მხარეს საქმეში ახალი პირებიც ჩააბან.

101. თუ დამტკიცდა, რომ მოწინააღმდეგეს ისეთი საბუთის ქალაღი მოეპოვება, რომელსაც საქისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს, სახალხო სასამართლოს შეუძლია მოითხოვოს ამ საბუთის წარმოდგენა. თუ სასამართლომ ამ მოთხოვნაზე უარი მიიღო სასამართლოს უფლება აქვს დამტკიცებულად ჩასთვალოს ის გარემოება, რის დასადასტურებლადაც საბუთის ქალაღი დასახელებული იყო.

102. თუ მოწმე სხვა სახალხო სასამართლოს

უბანში ბინადრობს, მისი დაკითხვა ამ უკანასკნელს სასამართლოს შეიძლება მიენდოს.

თავი 8.

სარჩელის უზრუნველყოფა.

103. მომჩივარის მოთხოვნისამებრ, სახალხო სასამართლოს შეუძლიან საქმის ყველა გარემოებათა მიხედვით, უზრუნველჰყოს სარჩელი ან უარი სთქვას ამაზე.

104. მოპასუხეს შეუძლია გაანთავისუფლოს თავისი ქონება, ყადაღისაგან, სასამართლოს დეპოზიტში საკმაო თანხის შეტანით, ან სხვა ქონების ან თავდების წარდგენით, რომელსაც სახალხო სასამართლო საქმარისად იცნობს.

თავი 9.

გადაწყვეტილების დადგენა.

105. როცა სახალხო სასამართლო იცნობს, რომ საქმე საკმაოდ გამორკვეველია, საქმეში მონაწილეებს დამასკვნელ სიტყვას აძლევს, რის მოსმენის შემდეგაც სათათბირო ოთახში გადის გადაწყვეტილების დასადგენად.

106. გადაწყვეტილებაში უნდა აღინიშნოს:

- 1) წელიწადი, თვე და რიცხვი, როცა მოხდა სასამართლოს სხდომა,
- 2) სასამართლოს შეადგენლობა,
- 3) მხარეების სახელი, ნამის სახელი და გვარი,
- 4) მოდავეების მოხზონანი,
- 5) გადაწყვეტილების არსი და საფუძველი.
- 6) განსაჩივრების წესი.

107. სახალხო სასამართლო ვალდებულია საქმის გადაწყვეტისათანავე გამოიტანოს თავისი დადგენილება სარჩელის უზრუნველსაყოფ ზომების მიღების ან შეცვლის შესახებ, აგრეთვე იმაზე, თუ გადაწყვეტილება წინასწარ აღსასრულებელია.

თავი 10.

გადაწყვეტილების აღსრულება.

108. გადაწყვეტილებანი სამოქალაქო საქმეთა გამო აღსრულებაში მოჰყავს და ყოველგვარ ფულად საურავს ახდევინებს სასამართლოს აღმასრულებელი ან მილიცია.

109. დაინტერესებულ პირებს შეუძლია გადაწყვეტილების აღმასრულებელთა მოქმედებანი ორი კვირის განმავლობაში გაასაჩივრონ სახალხო სასამართლოში.

110. გადაწყვეტილება მხოლოდ სადავო საგანზე ვრცელდება და მხოლოდ საქმის მონაწილეთათვის არის სავალდებულო.

განყოფილება III.

სახალხო მოსამართლეთა საბჭო.

111. სახალხო სასამართლოების განაჩენების, გადაწყვეტილებების და მოქმედებათა გამო შემო-

ტანილ საქასაციო და კერძო საჩივრების განხილვას და აგრეთვე სახალხო სასამართლებებზე წესდების კონტროლს ეწევა სახალხო მოსამართლეთა საბჭო.

შენიშვნა. სახალხო სასამართლოების და სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს განაჩენებსა და გადაწყვეტილებებზე უმაღლესი კონტროლი ეკუთვნის იუსტიციის სახალხო კომისარიატს და განსაკუთრებულის დებულებით განისაზღვრება.

112. სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს შეადგენენ:

- ა) თავმჯდომარე და მისი მოადგილე.
- ბ) ათი მუდმივი წევრი და
- გ) რესპუბლიკის სახალხო მოსამართლენი, რომლებიც რიგ-რიგობით მონაწილეობენ საბჭოთა სხდომებზე.

113. სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მუდმივ წევრებს ირჩევს რესპუბლიკის სახალხო მოსამართლეთა ყრილობა თავის წრიდან და ამტკიცებს საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელი კომიტეტი. ესენივე შეადგენენ სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმს. პრეზიდიუმის წევრებს უკანვე იწვევს საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელი კომიტეტი ან თავისის თაოსნობით ან სახალხო მოსამართლეთა ყრილობის წარდგენით.

114. შემოსულ საქმეთა განსახილველად სახალხო მოსამართლეთა საბჭოში ეწყობა სისხლის სამართლის და სამოქალაქო განყოფილებანი, რომელთაც განაგებენ სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმის წევრები. მაზრებში საქმეების განსახილველად სახალხო მოსამართლეთა საბჭო მიმომსვლელ სესიებს აწყობს.

115. საქასაციო და კერძო საჩივრების განსახილველად სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს სხდომები ხუთი წევრისაგან სდგება, ორი მათგანი უნდა იყოს სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმის წევრი, სამი კი სახალხო მოსამართლე, სახალხო მოსამართლეთა ყრილობის მიერ შემუშავებული წესით გამოწვეული ორი კვირის ვადამდე სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს სხდომებზე დასასწრებლად. საჩივრების განხილვა სახალხო მოსამართლეთა მოქმედების გამო და კანტროლის მოხდენა სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმს ეკისრება, რომელიც ამ კანტროლს ანხორციელებს, ან უშუალოდ ან და იუსტიციის ადგილობრივი განყოფილებათა საშუალებით.

116. სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს სხდომების ხელმძღვანელობა თითოეულ განყოფილებაში ევალება თავმჯდომარეს სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმის წევრთა შეადგენლობიდან.

117. სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს მიერ საქმის განხილვის დღეს იბარებიან: ბრალდებულნი, დაზარალებულნი, ბრალმძებელნი, მხარეები და ის პირნიც, რომლებსაც წინეთიერ საბუთებზე თ

ვისი უფლება აქეთ გამოცხადებული, ხოლო დაბარებული გამოცხადებლობა საქმის გარჩევას არ აფერხებს იმ შემთხვევის გარდა, როცა მათ დასწრებას საბჭო აუცილებლად მიიჩნევს.

118. სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს უფლება აქვს გააუქმოს განაჩენი და გადაწყვეტილება იმ შემთხვევაში, თუ არსებითად სცნობს დეკრეტების დარღვევას ან უწესო შეფარდება-გატარებას, კერძოდ—სამართლის წარმოების წესის დარღვევას. აგრეთვე იმ შემთხვევაშიაც, თუ გამოძიება უსრულდია, სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს უფლება აქვს გააუქმოს სახალხო სასამართლოს განაჩენი და გადაწყვეტილება იმ შემთხვევებშიაც, თუ განსაზღვრებული განაჩენი ან გადაწყვეტილება ცხადად უსამართლოა.

119. საქმის გარჩევის დროს სახალხო მოსამართლეთა საბჭო არ არის შეზღუდული საკაცაციო სწივრის ფარგლებით და მასში ნაჩვენები საბაბებით,

120. განაჩენის ან გადაწყვეტილების გაუქმების დროს სახალხო მოსამართლეთა საბჭომ უნდა აღნიშნოს: რაში მდგომარეობს სახელდობრ კანონის უწესო შეფარდება, სამართლის წარმოების რომელი ფორმაა დარღვეული, ან და რაში გამოიხატა გამოძიების უსრულობა ან გაუქმებულ განაჩენის ან გადაწყვეტილების აშკარა უსამართლობა.

121. გაუქმებს რა განაჩენს, ან გადაწყვეტილებას, სახალხო მოსამართლეთა საბჭო საქმეს სხვა სახალხო სასამართლოს გადაცემს არსებითად ხელმეორედ განსახილველად განაჩენის ან გადაწყვეტილების გაუქმების დაზრსაბუთებაში სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს მიერ მიცემული განმარტებანი სავალდებულოა საქმის გადამსინჯველ სასამართლოსთვის.

122. თუ ვინცობაა განაჩენი, ან გადაწყვეტილება გაუქმებულ იქნა, საქმე სამი დღის განმავლობაში იმ სახალხო სასამართლოს ეგზავნება, რომელსაც მიენდო მისი ხელახალი განხილვა, ხოლო სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს განაჩენის თუ გადაწყვეტილების პირი ეგზავნება სახელმძღვანელოდ იმ სახალხო სასამართლოს, რომელსაც გაუქმებული განაჩენი ან გადაწყვეტილება დაუდგენია.

სასამართლოს ხარჯები.

123. სახალხო სასამართლოს უფლება აქვს საქმის მონაწილენი არა კეთილ-სინდისიერი სარჩელისა და დავისათვის დააჯარიმოს რესპუბლიკის სასარგებლოდ, აგრეთვე მიუსაჯოს მართალ მხარეს საქმისათვის გაწეული ხარჯების საზღაური.

124. გამოძიებლის დამასკენელ დადგენილებისა და სახალხო სასამართლოს განაჩენის პირი ბრალდებულთ, როცა ასეთებს თხოულობენ, უფასოდ ეძლევათ. ყველა სხვა შემთხვევებში, როგორც სისხლის სამართლის, ისე სამოქალაქო საქმეებიდან პირები ვაიცემიან მხოლოდ სახალხო მოსამართლის ან და სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს პრეზიდიუმის წევრის დადგენილებით.

125. ამ შემთხვევაში პირის გაცემისათვის გადასახადი იმდენი და იმ წესით გამოერთმევათ, რამდენიც და რა წესიც განსაზღვრულია იუსტიციის სახალხო კომისარიატის ინსტრუქციით, ამასთანავე სასამართლოს უფლება აქვს ხელმოკლე მოქალაქენი გაანთავისუფლოს ამ გადასახადისაგან.

125. ვიდრე ადგილობრივად აირჩევდნენ მუშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოებს და მათ აღმასრულებელ კომიტეტებს, ამ დებულებაში აღნიშნულ მათ მოვალეობას სათანადო სარეგულიაციო კომიტეტები ასრულებენ, ხოლო საქართველოს საბჭოთა ცენტრალი აღმასრულებელი კომიტეტის მოვალეობას ასრულებს საქართველოს სარეგულიაციო კომიტეტი.

საქართველოს ს. ს. რ. სარეგულიაციო კომიტეტის თავმჯდომარე **ბ. მდივანი.**

იუსტიციის სახალხო კომისარი **ს. ქავთარაძე.**
სარეგულიაციო კომ. მდივანი **ალ. სალარიძე.**
1921 წ. ივლისის 30.
ტფილისი—სასახლე.

დაშტკიცებულია საქართველოს რევკომისაგან, 1921 წლის 3 აპრილის თარიღით. საქართველოს რევკომის მდივანი ვაბრიშიძე.

დ ე ბ უ ლ ე ბ ა

რეგულიაციონურ ტრიბუნალების შესახებ.

თავი I

ორგანიზაცია ტრიბუნალებისა.

მუხ. 1. იმ აზრით, რომ ბრძოლა გამოცხადოს რეგულიაციონური წესრიგისა და საბჭოთა ხელისუფლება-ავტორიტეტის დარღვევა-დასუსტებისაკენ მიმართულ კონტრ-რეგულიაციონერთა და სხვათა მოქმედებას, საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკაში დროებით არსდება რეგულიაციონური ტრიბუნალები.

მუხ. 2. ტრიბუნალები არსდება საქართველოს რევკომის დადგენილებით.

მუხ. 3. რევ. ტრიბუნალს შეადგენს: მუდმივი თავმჯდომარე ტრიბუნალისა და ორი დროებითი წევრი.

მუხ. 4. ტრიბუნალების მუდმივ თავმჯდომარეებათა და დროებითი წევრებად სამ-სამი თვის ვადით, —ადგილობრივ რევკომებისაგან ინიშნებიან გამოცდილი პოლიტიკური მუშაკნი. ამავე რევკომების დადგენილებით, თითოეული წევრი ტრიბუნალისა შეიძლება იქმნეს როგორც არჩეული ხელმეორედ, ისე გამოწვეული, ვადის შესრულებამდე.

მუხ. 5. ადგილობრივ საქიროებათა მიხედვით და აგრეთვე ტრიბუნალის მიმომსგელებელ სესიისათვის იქმნება მეორე და შესაძებ შემადგენლობა

ტრიბუნალებისა, სამ-სამი წევრისაგან. ესენიც მოქმედებენ თანახმად ამა დებულებისა და ხელმძღვანელობით ტრიბუნალის თავმჯდომარისა, რომელისც თავის მხრივ უნიშნავს მათ თავმჯდომარეს.

მუხ. 6. გარდა საომარ დროის სამხედრო სასამართლოსი, ყველა განსაკუთრებული სასამართლოები და აგრეთვე საგანგებო და სხვა კომისიები, რომელთაც მინიჭებული ჰქონდათ სასამართლოს ფუნქციები, ან სასამართლოს გარეშე მინდობილებანი, ამ დებულების შემოღების შემდეგ უქმდებიან.

შენიშვნა: გამონაკლისად ამ დებულებისა, სარეგოლაციო წესრიგისა და შრომის სუფევის დასაცავად, საქართველოს საგანგებო კომისიას უფლება აქვს დააბატონოს ხოლმე იძულებითი მუშაობის ბანაკში, — ვადით არა უმეტეს ხუთი წლისა — ის მუქთა ხორანი და პარაზიტული ელემენტები, რომლებიც არღვევენ სარეგოლაციო წესს, მაგრამ მათ მოქმედების გამომძიებელთ კი არ უვარდებათ ხელში საკმაო საბუთი, რომ სისხლის სამართალში მისცენ ისინი.

თაზი II

საქმეთა დაქვემდებარება.

მუხ. 7. რეგოლაციონურ ტრიბუნალებს ექვემდებარება შემდეგი საქმეები:

ა) კონტრ-რეგოლაციონური მოქმედებანი: შეთქმულება, აჯანყება, ტერორისტული აქტი, დარბევა, ჯაშუშობა, სახელმწიფოებრივი ღალატი და ყველა ისეთი საქციელი, რომელიც საქართველოს საბჭოთა წესწყობილებას უმზადებს რაიმე საფრთხეს.

ბ) აშკარა დამცირება საბჭოთა ხელისუფლებისა და მის მუშაკთადმი ნდობის დამკარგავი მოქმედება.

გ) მოსამსახურეთა მიერ მძიმე ზოროტმოქმედების ჩადენა: საბოტაჟი, მექრთამეობა, გამოტყუება, თაღლითობა (პოლლოგი) სამსახურში, მითვისება და გაფლანგვა სახალხო ქონებისა, ხელის უფლების გადაჭარბება და უმოქმედობა, რაც განსაკუთრებით ცუდი შედეგების მომტანია.

დ) საქონლითა და აღრიცხვის ქვეშ აღებულ საგნებით სპეკულიაცია და

ე) დეზერტირობა, მისი ხელის შეწყობა, წაქეზება და მფარველობა, რამდენადაც ეს საქმეები არ ექვემდებარება სამხედრო სასამართლოს.

მუხ. 8. ტრიბუნალის დადგენილება საბოლოოა და განსაჩივრებას არ ექვემდებარება.

თაზი III

რეგოლაციონურ ტრიბუნალების ქვემდებარე საქმეთა წინასწარი წარმოება.

მუხ. 9. რეგოლაციონურ ტრიბუნალების ქვემდებარე საქმეების წინასწარ გამოძიებას აწარმოებენ საქართველოს საგანგებო კომისია და სხვა სა-

გამომძიებლო ორგანოები, რომელთაც უფლება აქვთ ტრიბუნალისადმი უშუალოდ საქმის გადაცემისა.

მუხ. 10. იმ შემთხვევაში, თუ ტრიბუნალში შემოსულ საქმეებს სჭირიათ დამატებითი გამოძიება, ტრიბუნალები გადასცემენ მათ საგანგებო კომისიას გამოძიების შესავსებათ და აგრეთვე იმ საგამომძიებლო ორგანოებს, რომელთაც წარმოდგინეს ეს საქმე.

მუხ. 11. საბაზად ტრიბუნალში საქმის აღძვრისა შეიძლება იყოს ყოველგვარი განცხადება მოქალაქეთა, უწყება თანამდებობის პირთა, ადმინისტრაციულ ერთეულებისა, სამხედრო და სამოქალაქო სასამართლოთა ხელისუფლებისა, გამოცხადება ტრიბუნალში დამნაშავეებისა. გამოსატყუება, თვით ტრიბუნალის დადგენილება გამოტანილი სასამართლოს სხდომაზე საქმის გარჩევის დროს და აგრეთვე, წინადადება საბჭოთა მთავრობის ორგანოებისა.

შენიშვნა: თუ განცხადებასა, უწყებასა და წინადადებასთან ერთად ტრიბუნალს მოუვია ამა თუ იმ საქმის გამო უკვე დამზადებული გამოძიება, ტრიბუნალს უფლება აქვს გამოძიება იგი სცნოს ისე სრულად და დანაშაული ისე დამტკიცებულად, რომ წინასწარი გამოძიება აღარ მოახდინოს და პირდაპირ შეუდგეს საქმის განხილვას. წინააღმდეგ შემთხვევაში კი საქმე გადაეცემა სათანადო საგამომძიებლო ორგანოს.

მუხ. 12. რეგოლაციონურ ტრიბუნალებს უფლება აქვთ შეამოწმონ საგამომძიებლო მოქმედებანი არა მარტო იმ საქმეების შესახებ, რომლებიც უკვე მიღებული აქვთ, არამედ მათ შეუძლიათ შემოწმება ისეთი საქმეებისა, რომელთაც აწარმოებენ საგანგებო კომისია და სხვა საგამომძიებლო ორგანოები და რომელთა შესახებაც ძიება უკვე დასრულებულია.

მუხ. 13. ტრიბუნალის წევრებს, ტრიბუნალის დავალებით, უფლება აქვთ ინახულონ ხოლმე საბატონოები და შეამოწმონ კანონიერება ამა თუ იმ ტუსალის დაბატონებისა. ტრიბუნალის განმკარგულებელ სხდომაზე იგინი აცხადებენ ნახულ უკანონობას და წინადადებას აძლევენ იმ დაწესებულებათ, ვისზედაც ითვლება ტუსალი, შესცვალონ გამკვეთი ზომები. ასეთი დაწესებულება მოვალეა შეიდი დღის განმავლობაში ან გაანთავისუფლოს პატიმარი, ან და წარმოადგინოს დასაბუთებული აღსნა-განმარტება ტრიბუნალის მიერ აღძრულ საკითხზე.

მუხ. 14. ტრიბუნალში შემოსულ საქმეთა შესახებ მოხსენებების მოსამზადებლათა და დაკვნის შესადგენად, ტრიბუნალებთან იმყოფებიან განსაკუთრებული გამომძიებელ-მოხსენებლები, რომლებიც მოქმედებენ ტრიბუნალის თავმჯდომარისა, ან და მისგან დანიშნით, ტრიბუნალის ერთ-ერთი წევრის ზედამხედველობის ქვეშ.

შენიშვნა: როცა დამნაშავეს სამართალ-

ში აღიქვენ, გამოძიებელ მომხსენებლის დასკვნაში შექცობისა დაგვარად, დაწვრილებით უნდა იყოს განმარტებული საქმის ვითარება და წარდგენილ ბრალდებათა დასაბუთება.

მუხ. 15. განსაკუთრებულ შემთხვევებში ტრიბუნალებს უფლება აქვთ გადასცენ ამ გამოძიებელ-მომხსენებლებს დამატებითი გამოძიებისათვის ის საქმეები, რომლებიც ტრიბუნალებში არის შემოსული საწარმოებლად, განსაკუთრებულ კომისიისა და სხვა საგამომძიებლო ორგანოთა გარეშე.

მუხ. 16. ტრიბუნალების გამოძიებელთა დადგენილებანი შესახებ: დაპატიმრებისა, ამოკრებისა, განხრეკისა, ტუსაღთა განთავისუფლებისა და მომკვეთ ზომებისა, აგრეთვე ახალ პირთა დანაშაუვად აღიარებისა, მხოლოდ მაშინ შედიან ძალაში, როცა ამ დადგენილებას ხელს აწერს ტრიბუნალის თავმჯდომარე, ან ის წევრი, რომლის ზედახედველობის ქვეშაც მოქმედებს გამოძიებელი.

მუხ. 17. იმ ადგილებში, სადაც ტრიბუნალი არ არის, ტრიბუნალებს უფლება აქვთ დამატებითი გამოძიება მიანდონ სხვა გამოძიებელთა და ძიების ორგანოებს.

თავი IV

წინასწარი მოქმედებანი საქმეთა სასამართლოში გასარჩევად.

მუხ. 18. განხილვა საქმეებისა განმკარგულბელ სხდომებზე, საქმის სასამართლოში გასარჩევად განკარგულბენი და თვით განხილვა საქმეებისა ტრიბუნალის სამოსამართლო სხდომებზე ხდება იმ საერთო წესით, რომელიც მიღებულია სახალხო სასამართლოებში, გარდა ქვემოთ ამისა მოყვანილ მუხლებში აღნიშნულ გამოწვევებისა.

მუხ. 19 არა უგვიანეს 7 დღისა, საქმის ტრიბუნალში შემოსვლიდან, თავმჯდომარე ტრიბუნალისა, ან თავმჯდომარის მინდობილობით, ერთ-ერთი წევრი ტრიბუნალისა უკეთებს მოხსენებას ამ საქმის შესახებ ტრიბუნალს განმკარგულბელ სხდომაზე. ამ სხდომაზე დამოკიდებული: დამტკიცება გამოძიებელ-მომხსენებლის დასკვნისა, დანიშვნა საქმისა გასარჩევად, მოსპობა საქმისა, დანიშვნა დამატებითი გამოძიებისა, ან გადაცემა საქმისა სახალხო სასამართლოსადმი ქვემდებარობისამებრ. საქმის ტრიბუნალში გასარჩევად გადაცემის შესახებ დადგენილებასთან ერთად სწყდება აგრეთვე საკითხები შესახებ: წინასწარ გამოძიებაზე დაკითხულ მოწმეებისა და ექსპერტების გამოწვევისა, დამამტკიცებელ ნივთიერ საბუთების მოტანისა და სხვა ისეთი გარემოებანი, რომელთაც კავშირი აქვთ სასამართლოში გასარჩევად დანიშნულ საქმესთან. ამავე განმკარგულბელ სხდომაზე ირჩევა: დანაშაუვითა და მათ მახლობელ, ან საქმესთან დამოკიდების მქონებელ პირთა შუამდგომლობანი და აგრეთვე საჩივრები წარმოებულ გამოძიების შესახებ. ყველა ეს შუამდგომლობა და საჩივრები, ტრიბუნალის მიერ სასამართლოში საქ-

მის განხილვის დანიშვნამდე, უნდა დაიქვემდებარებოდეს სული.

მუხ. 20. ტრიბუნალის სამოსამართლო სხდომაზე საქმის გარჩევა იწყება არა უგვიანეს 7 დღისა, ტრიბუნალის განმკარგულბელ სხდომიდან, რომელ სხდომაზედაც გადაწყდა ამა თუ იმ საქმის გარჩევა.

მუხ. 21. თუ საქმიდან არა სჩანს ისეთი ვითარებანი, რომლებიც აღნიშნულნი არიან ამა დებულების მე-7 მუხლში და საქმე ეგზავნება სათანადო სახალხო სასამართლოს, მაშინ ტრიბუნალის განმკარგულბელ სხდომაზე გამოტანილ უნდა იქმნეს დასაბუთებული დადგენილება ამის შესახებ.

მუხ. 22. ტრიბუნალის სამოსამართლო სხდომაზე წინასწარ გამოძიებაზე დაკითხულ მოწმეებისა და ექსპერტების გამოწვევის შესახებ საკითხის გადაწყვეტის დროს, ტრიბუნალი ანგარიშს უწევს მხოლოდ იმ გარემოებას, თუ რამდენად ნათელია საქმე, და წინასწარ გამოძიების რომელი ნაკლის, ან საქმიდან გამომდინარე რომელი წინააღმდეგობის შეესება-შესწორებისათვის, ან რომელ ჩვენების შესამოწმებლად არის საჭირო მოწმეთა გამოწვევა. იმ შემთხვევაში, როცა ტრიბუნალი საჭიროდ არა სცნობს მოწმეთა გამოწვევას, ტრიბუნალი ადგენს: დაკმაყოფილდეს სასამართლოს წინაშე მოწმეთა ჩვენების მხოლოდ წაკითხვით.

მუხ. 23. საქმის ხელახლად გამოძიება, ან დამატებითი გამოძიება ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა ტრიბუნალი დაინახავს ისეთს ნაკლს წარმოდგენილ გამოძიებისას, რომლის გამოსწორებაც სამოსამართლო სხდომაზე ყოველად შეუძლებელია.

ასლები გამოძიებელ-მომხსენებლის დასკვნისა და ტრიბუნალის დადგენილებისა მოწმეთა და ექსპერტების გამოწვევის შესახებ, ეგზავნება ბრალდებულს, რომელსაც უფლება ეძლევა 48 საათის განმავლობაში წარმოადგინოს შუამდგომლობანი, თუ საჩივარი გამოძიებელზე. ეს შუამდგომლობანი და საჩივრები უნდა განხილულ იქმნენ ტრიბუნალის მიერ სამოსამართლო სხდომასა, ან განმკარგულბელ სხდომაზე, თუ აღრევე არ განხილულან.

შენიშვნა: თუ დანაშაუვით მოითხოვს, სასამართლომ საშუალება უნდა მისცეს მას საქმის მთელი წარმოების გაცნობისა.

მუხ. 24. მონაწილეობა ბრალმდებელისა და დამცველისა ტრიბუნალის მიერ გასარჩევ საქმეებში სავალდებულო არ არის და ხდება საერთო წესით.

თავი V

წესი საქმეთა განხილვისა ტრიბუნალებში.

მუხ. 25. ტრიბუნალის სხდომები საჯაროა და ხდება ბრალდებულის თანადასწრებით. თუ ბრალდებული თანახმაა, ან დამტკიცებულია, რომ ბრალდებული სამართალს გაუბრუნდეს, ან იმყოფება

გარეშე საქართველოს საზღვრებისა, ბრალდებულის დაუსწრებლობა საქმეს ვერ შეაფერხებს. ასეთ შემთხვევაში ტრიბუნალს უფლება აქვს გამოჰყოს საქმე, ან გაარჩიოს იგი ბრალდებულის დაუსწრებლობად. ეს სრულიად დამოკიდებულია ტრიბუნალის ნება-ყოფლობაზე.

მუხ. 26. წესი მოწმეთა დაკითხვისა, დაშვება, წინასწარ გამოძიების დროს დაუკითხავ და სასამართლოში მხარეთა ხარჯთა და საშუალებით მოყვანილ ახალ მოწმეებისა, გამოქვეყნება გამოუწვეველ, ან გამოწვეულ, მაგრამ სასამართლოში გამოუცხადებელ მოწმეთა ჩვენებისა, გამოქვეყნება წინასწარ გამოძიებაზე დაკითხულ მოწმეთა ჩვენებისა, გამოქვეყნება საქმეში ჩართულ დოკუმენტებისა და ახალი საბუთებისა, დამოკიდებულია ტრიბუნალზე და სწყდება ან ტრიბუნალის ნება-ყოფლობით, ან მხარეთა შუამდგომლობით.

მუხ. 27. ტრიბუნალს უფლება აქვს შესწყვიტოს მოწმეთა დაკითხვა, თუ დაინახა რომ საქმე და ის გარემოება, რომლის შესამოწმებლადაც მოიხმეს მოწმენი, საკმაოდ გამოირკვა და თუ მხარეები არ ითხოვენ ამა თუ იმ დაუკითხავ მოწმის ჩვენების ჩამორთმევას.

მუხ. 28. ტრიბუნალის ნება დართვით, ბრალმდებელსა და დამცველს უფლება აქვთ მიუთითონ ყველა დოკუმენტზე გამოუყოფელიც და აღნიშნონ ყველა ჩვენება მოწმეებისა, იმის და მიუხედავად, გამოქვეყნებული იყვნენ, თუ არა ეს დოკუმენტები და ჩვენებანი ტრიბუნალის მიერ.

მუხ. 29. საქმის დაბრუნების გამოძიება ხდება მხოლოდ იმ პირობებში, რომელიც აღნიშნულია აქ დებულების ოცდა მესამე მუხლში, ტრიბუნალის მიერ დასაბუთებულა დადგენილების გამოტანის შემდეგ.

თავი VI

განაჩენის გამოტანა.

მუხ. 30. განაჩენი გამოაქვთ ხმის უმრავლესობით და ცხადდება საჯაროთ სახელითა საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკისა.

მუხ. 31. განაჩენი სდგება წერილობით და ხელს აწერს ტრიბუნალის ყველა წევრი. განაჩენში ნაჩვენები უნდა იყოს: ტრიბუნალის შემადგენლობა, დღე საქმის გარჩევისა, სახელი, მამის სახელი, გვარი და წლოვანება ბრალდებულისა, მისი კლასობრივობა, ადგილი, დრო და თვისება დანაშაულისა, ზომები რეპრესიისა, ან დადგენილება გამართლების შესახებ.

მუხ. 32. განაჩენის გამოტანის დროს ტრიბუნალები ხელმძღვანელობენ მხოლოდ და მარტო საქმის გარემოებათა შეფასებითა და პროლეტარულ რევოლიუციის ინტერესებით.

მუხ. 33. დანაშაულის დასასჯელ ზომათა დაწინაურებისა და არჩევის დროს ტრიბუნალი ყოვლად შეუზღუდავია, არსებულ დეკრეტების ფარგლებში.

მუხ. 34. განაჩენის გამოტანის დროს სამსჯავრო ოთახში ყოფნის უფლება არავისა აქვს,

გარდა ტრიბუნალის იმ წევრებისა, რომლებიც სხდომაზე მონაწილეობდნენ.

მუხ. 35. სხდომათა მიმდინარეობაზე სდგება ოქმი, რაშიაც აღნიშნება: საქმის გარჩევის მთავარი მომენტები, წესი მოწმეთა და დამნაშაეთა დაკითხვისა, დედაზრი მათის ჩვენებისა, გამოქვეყნება და წარდგენა დოკუმენტებისა, საგამომძიებლო მოქმედებანი, ყველა კერძო დადგენილება, გაოტანილი ტრიბუნალის მიერ ამა თუ იმ მიზეზთა გამო საქმის გარჩევის დროს და განცხადებანი ბრალმდებელისა, ბრალდებულისა და დამცველისა, თუ კი ამის შეს ხებ შუამდგომლობას აღძრევენ.

მუხ. 36. განაჩენის გამოცხადების დროს, თავმჯდომარე განმარტავს წესს განაჩენის საკასაციო განსაჩივრებისას, რომლის ასლიც ეძლევა ბრალდებულს არა უგვიანეს 24 საათისა, თუ კი იშუამდგომლებს სასამართლოს წინაშე.

მუხ. 37. ტრიბუნალის განაჩენები ითვლებიან დასრულებულად და განისაჩივრებიან მხოლოდ საკასაციო წესით.

შენიშვნა. როგორც გამონაკლისი დებულების ამა მუხლში აღნიშნულ წესისა, დადებულ ვადაზე რესპუბლიკის ყველა მოქალაქეს შეუძლია გამოაცხადოს თავისი პროტესტი განაჩენის სირბილისა, ან დამნაშავის განთავისუფლებისა გამო.

მუხ. 38. საკასაციო ს ჩივრები და პროტესტები ტრიბუნალის განაჩენებისა გამო, მთელ საქმესთან ერთად, 24 საათის განმგლობაში ეგზავნება საკასაციო ტრიბუნალს. ამასთანავე ჩერდება განაჩენის აღსრულება საქმ ს საკასაციო ტრიბუნალის მიერ განხილვამდე, მომკვეთ ზომების მიღებით.

თავი VII

საკასაციო ტრიბუნალი.

მუხ. 39. ტრიბუნალების მიერ გამოტანილ განაჩენების გამო აღძრულ საჩივრებისა და პროტესტების განსახილველად საქართველოს რევკომთან არსდება საკასაციო ტრიბუნალი. საკასაციო ტრიბუნალს შეადგენენ: რუსტიციის სახალხო კომისარიატის კოლეგიის წევრთაგან საქართველოს რევკომის მიერ აირჩეულა თავმჯდომარე, თავმჯდომარე უზენაესი ტრიბუნალისა და თავმჯდომარე რევოლიუციონურ სიმბედრო ტრიბუნალისა, რომლებიც შედიან საკასაციო ტრიბუნალის შემადგენლობაში თავის თანამდებობათა გამო, წევრი მომხენებელი და თუ საჭირო იქნება, მისი მოადგილე, რომელთაც ნიშნავს საქართველოს რევკომი.

მუხ. 40. წევრი-მომხენებელი საკასაციო ტრიბუნალისა, ან მისი მოადგილე, იძლევიან მხოლოდ დასვენებს საჩივრებისა და პროტესტების გამო და უფლება არა აქვთ სამსჯავრო ოთახში ყოფნისა.

მუხ. 41. საკასაციო ტრიბუნალში შემოსული საჩივრები და პროტესტები განხილულ უნდა

იქმნენ არა უგვიანეს ერთის კვირისა, დღიდან მათი წარდგენისა.

მუხ. 42. ის პირი, რომელმაც წარადგინა საჩივარი ან პროკურატორის, თავის დებულებათა დასაცველად შეიძლება დაშვებულ იქმნენ საქმის გარჩევაზე. ეს დამოკიდებულია საქსსაციო ტრიბუნალის ნება ყოფლობაზე.

მუხ. 43. საქსსაციო საჩივრების საბაზა: 1) დარღვევა განჩინის გამოძიან ტრიბუნალის მიერ იმ ფორმისა და წესებისა, რომლებიც აღნიშნულნი არიან ამა დებულებაში და 2) მისჯა რეპრესიის ისეთი ზომისა, რომელიც არ შეეფერება ჩადენილ დანაშაულს.

მუხ. 44. იმ საქმეების, რომელთა გამოც აღძრულია საქსსაციო საჩივრები, საქსსაციო ტრიბუნალი ხელშეწყობდეს გასარჩევად უგზავნის მეორე ტრიბუნალს ან სხვა შემადგენლობის იმავე ტრიბუნალს.

მუხ. 45. თუ, საქსსაციო ტრიბუნალმა სცნო, რომ დამნაშავესათვის მიუციათ ისეთი სასჯელი, რომელიც სრულიად არ შეესაბამება მის მოქმედებას, საქსსაციო ტრიბუნალს უფლება აქვს საქმის ხელშეწყობდეს განუხილველად, პირდაპირ იშუამდგომლოს საქართველოს რევკომის წინაშე სასჯელის შეცვლის შესახებ.

თავი VIII

ტრიბუნალების ანგარიშები და საქსსაციო ტრიბუნალის შედამხედველობითი უფლებანი.

მუხ. 46. საქართველოს რესპუბლიკის ყველა რევოლიუციონური ტრიბუნალი თავის მოქმედების ანგარიშს აძლევს საქსსაციო ტრიბუნალს იმ ვადაზე და იმ წესით, რომელ ვადასა და წესსაც უჩვენებს საქსსაციო ტრიბუნალი.

მუხ. 47. წვერი მომხსენებელი უდგენს საქსსაციო ტრიბუნალს ცნობებს თითოეულ სარევოლიუციო ტრიბუნალის მოქმედებაზე და აგრეთვე აკეთებს მოხსენებებს მის მიერ შემჩნეულ უკანონობათა და უწესოებათა შესახებ და წინადადებას აძლევს საქსსაციო ტრიბუნალს მიიღოს დისციპლინარული ზომები სხდომების ხელმძღვანელ თავჯდომარის წინ აღმდგე თანამდებობიდან დათხოვნითა და სამართალში მიცემთაც კი. ამასთანავე, წვერს-მომხსენებელს უფლება აქვს, თუ საქაროდ დაინახა, მიუხედავად იმისა იქნება აღძრული საქსსაციო საჩივარი, თუ არა გამოითხოვოს ტრიბუნალიდან ყველა საქმე და განიხილოს იგინი სარევიზიო წესით. იმ შემთხვევაში, როცა უკანონობა ჩადენილი, საქსსაციო ტრიბუნალზე დაამოკიდებული, ან გადასცეს საქმე ხელშეწყობდეს განხილვისათვის ახალი შემადგენლობის ტრიბუნალს ან შესცვალოს სასჯელი იმ წესით, რომელიც ნაჩივრებია ამა დებულების 45 მუხლში. თვით საქსსაციო ტრიბუნალი თავის მოქმედებათა ანგარიშს აძლევს საქართველოს რევკომს.

მუხ. 48 როგორც საქსსაციო საჩივრებისა, ისე საქსსაციო ტრიბუნალის სარევიზიო მოქმედე-

ბათა გამო ახლად წამოჭრილ საქმეებზე დასაყრდენად რომელი საკითხებიც მოითხოვენ პრინციპიალურ ახსნა-განმარტებას კანონებისა ყველა ტრიბუნალის სახელმძღვანელოთ და აღსასრულებლად, ხდება ცირკულიარებისა, ინსტრუქციებისა და განმარტებების გამოცემის გზით. წვერ-მომხსენებლის წინასწარ მოხსენებისა და იუსტიციის სახალხო კომისარიატის დადასტორების შემდეგ.

მუხ. 49. ანგარიშის მიცემა სამხედრო ტრიბუნალისა და ყველა სხვა ტრიბუნალის მიერ ისაზღვრება განსაკუთრებული დებულებით.

თავი IX

უზენაესი რევოლიუციონური ტრიბუნალი.

მუხ. 50. უზენაეს რევოლიუციონურ ტრიბუნალს ირჩევს საქართველოს რევკომი და შესდგება თავმჯდომარისა და ორი წევრისაგან. ეს ტრიბუნალი არჩევს იმ საქმეებს, რომელ საქმეების გადაწყვეტასაც მიანდობს მას საქართველოს რევკომი, იუსტიციის სახალხო კომისარიატი და საქართველოს საგანგებო კომისია. უზენაესი რევოლიუციონური ტრიბუნალი საქმეების გარჩევის დროს ხელმძღვანელობს ამა დებულებაში აღნიშნულ წესებით.

მუხ. 51. იმ საქმეების წინასწარ გამოსაძიებლად, რომელი საქმეებიც უზენაეს რევ. ტრიბუნალს უნდა გადაეცეს, არსდება საგამომძიებლო კომისია, რომლის თავმჯდომარესაც ნიშნავს საქართველოს რევკომი.

განსაკუთრებული დებულება.

დებულება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

დებულება

საქ. სოც. საბ. რესპ რევოლიუციონური კომიტეტისა

მეცნიერებისა და ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწეთა სოციალურ უზრუნველყოფის შესახებ.

1. მუდმივ დასმარებას სახელმწიფოსაგან მიიღებენ ის დამახურებულ საზოგადო მოღვაწენი, რომელთაც მეცნიერებისა და ხელოვნების ასპარეზზე თავიანთი განსაკუთრებული სასარგებლო სისტემატიური მეცადინეობით უშუშავენიათ არა ნაკლებ ოცი წლისა და რომელთაც შრომის უნარი სრულიად ან ნაწილობრივ დაკარგვათ.

მენიშვნა: ეს უფლება შეიძლება მიეცეს აგრეთვე შრომის უნარდაკარგულ ცოლის და შვილებს, ოჯახის პატრონის გარდაცვალების შემდეგ.

2. პირველ კატეგორიის მოღვაწეებს თვიურ შემწეობად უნდა დაენიშნოს გადიდებული იმისდა მიხედვით, თუ როგორია მათი ოჯახობრივი მდგომარეობა) თვიური ჯამაგირი იმ თანამდებობისა, —

რომელსაც ისინი მეცნიერებისა და ხელოვნების დარგში ასრულებდნენ სამსახურისათვის თავის დანებების დროს. რაც შეეხება მეორე კატეგორიის მოღვაწეებს, მათ შემწეობად უნდა მიეცეს თვითური ჯამაგირი იმ თანამდებობისა, რომელსაც ისინი ასრულებდნენ სამსახურისათვის თავის დანებების დროს.

შენიშვნა 1: ფულის გარდა, ყოველ ასეთ მოღვაწეს ეძლევა აკადემიური ულუფა.

შენიშვნა 2: მწერლები, არტისტები და საზოგადოდ თავისუფალი პროფესიის მოღვაწენი აკადემიური ცენტრის მიერ ჩარიცხულ უნდა იქნენ შესაფერ კატეგორიაში.

3. დანტერესებულმა მოღვაწემ შემწეობის მისაღებად უნდა წარუდგინოს აკადემიურ ცენტრს სათანადო დაწესებულებისაგან მიცემული ყოველი საჭირო ცნობა; აკადემიური ცენტრი ამ ცნობას მხედველობაში მიიღებს და შემწეობის რაოდენობას ისე განსაზღვრავს; თავისუფალ პროფესიის მოღვაწეებმა-კი (ისინი, ვინც სამსახურში არ არიან) ასეთი წარსადგენი ცნობა უნდა მიიღონ შესაფერი პროფესიონალური ორგანიზაციისაგან.

4. დამსახურებულ მოღვაწეებს, სისტემატიური შემწეობის გარდა, განსაკუთრებულ შემთხვევაში, ეძლევათ ერთდროული დახმარება მე-3 მუხ. აღნიშნული წესის მიხედვით.

5. იმ დამსახურებულ მოღვაწეებს, რომელთაც მეცნიერებისა და ხელოვნების დარგში ოცი ან მეტი წელი სისტემატიურად უმსახურნიათ და რომელნიც სამსახურში ირიცხებიან, უნდა დაენიშნოთ გადიდებული ჯამაგირი მე-3 მუხ. აღნიშნული წესის მიხედვით.

6. დებულება ესე ჰგულისხმობს იმ პირთ, რომელნიც თავიანთი მოღვაწეობით შრომისა და ცოდნის უმაღლეს კვალიფიკაციას ეკუთვნიან და მათ სოციალურ უზრუნველყოფას არ უნდა ჰქონდეს ხასიათი პენსიისა, რომელიც ჩვეულებრივ მოსამსახურეებს ეძლევათ „სამსახურის წელთა“ შესრულების გამო.

7. დებულება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქ. ს. ს. რ. რევოლიუციონური კომიტეტის თავმჯდომარე ბ. მდივანი.

განათლების სახალხო კომისარი ა. თუმანიშვილი.

რევ. კომიტ. მდივანი ალ. სალარიძე.

1921 წ. აგვისტოს 25.
ტფილისი.—სასახლე.

სიკრპულიარკი—ნარილი

ყველა სამაზრო რევკომებს.

საქართველოს რევკომს მრავალი საბუთი აქვს იმის დამამტკიცებელი, რომ ადგილობრივი ხელისუფლების მოღვაწეობა რესპუბლიკის თითქმის მთელ ტერიტორიაზე არ არის სავსებით დამაკმაყოფილებელი და ვერ სდგას სათანადო სიმაღლეზე. ზოგი-

ერთ რევკომში ადგილი აქვს მეტად ბევრ სასურველ და რევოლიუციონური წესწყობილობისათვის მკაცრად მოვლენებს. საბჭოთა სისტემის ყველა მტერზე უარესი და მაგნებელია ის მოღვაწეობა, რომელსაც ეწევა ზოგიერთი ადგილობრივი რევკომის ზოგიერთი წევრები; იქა-აქ მაგ. შენიშნულია პირადი მოსაზრებითა და პირადი სარგებლობის პრინციპით ხელმძღვანელობა, ნათლიმამობია და ნათესავ-ნაცნობობის მფარველობა, საკუთარი მომარაგებისა და კეთილდღეობისათვის გულდადებული ზრუნვა, ნაკლები ცოდნა ადგილობრივ პირობებისა და გულ-ცივი მოპყრობა მცხოვრებთა საჭირ-ბოროტო კითხვებისადმი, მტკიცე ნებისა და საჭირო ინიციატივის უქონლობა, ცენტრის განკარგულებათა დაგვიანებით ასრულება, ან მათი სრულიად უყურადღებოთ დატოვება და ზოგჯერ საკუთარი პოლიტიკის წარმოება სოციალ-ეკონომიურ კითხვების სფეროში, დაბალი ხასიათის კინკლაობა რევკომის წევრთა შორის და უთანხმოება ადგილობრივ მუშათა და პარტიულ ორგანიზაციებთან, მილიციის თვითნებობა, და დასასრულ, ასეთ პირობებში თავისუფალი თარეში ხალხის მტრებისა, და ათასი პროვოკატორებისა ყოველგვარი სახითა და ფორმით; აი რას წარმოადგენს დღეს ზოგიერთი ადგილობრივი რევკომი და მისი სამფლობელო.

ასეთი პირობები იწვევს ხალხის უკმაყოფილებას და ბუნებრივად მიჰყავს იგი ჩვენი მტრების ბანაკში; ეს მდგომარეობა ამაოდ აქცევს თავ-განწირულ შრომას მუშათა და გლეხთა ძალა-უფლების განმტკიცებისათვის საქართველოში.

გაცხადებთ კატეგორიულად, რომ ამ მდგომარეობას ერთხელ და სამუდამოთ ბოლო უნდა მოელოს, უსასტიკესი ზომები უნდა იქნეს მიღებული ადგილობრივი ხელისუფლების გაჯანსაღებისათვის. თვითეული რევკომი უნდა დაემორჩილოს ცენტრს და სასწრაფოდ, სისწორით უნდა აასრულოს ყოველი მისი განკარგულება; საჭიროა მტკიცე ხელი და ინიციატივის უნარი ცენტრის დირექტივების ფარგლებში; არც ერთი გაუმართლებელი სისუსტე ან რაიმე, რევოლიუციონურ ხელისუფლებისათვის საზიანო მოქმედება არავითარ შემთხვევაში დაუსჯელი არ დარჩება; უნდა მოისპოს ყველა სენი, რომელსაც დღეს ადგილი აქვს; ადგილობრივმა რევკომებმა ნათლად უნდა შეითვისონ საბჭოთა ხელისუფლების ბუნება და შინაარსი; მათ უნდა შესძლონ მტკიცე კავშირის გაქედვა ახალ ხელისუფლებასა და მშრომელი ხალხის შორის და თვით მშრომელი ხალხი უნდა ჩააბან საერთო აღმშენებლობის ფერხულში. ყოველგვარი დაბრკოლება უნდა გადილახოს და ყველაფერი უნდა შეეწიროს ამ ერთს მიზანს; საბჭოთა ხელის უფლების შინაარსის სწორი გაგება, საკუთარი მოვალეობის შეგნება, ერთგული სამსახური, დაკისრებული საქმისადმი ენერგიული და ფხიზელი მუშაობა,—აი საშუალებანი ამ მიზნის განხორციელებისათვის. ადგილობრივმა რევკომებმა უნდა მოაგვარონ ეს საქმე

და თვითელი მათგანი მტკიცედ და თავდადებით უნდა დადგეს მშრომელი ხალხის და მისი ხელისუფლების სადარაჯოზე.

სრულიად გადაჭრით მოვითხოვთ ამას თქვენგან და ამის აუსრულებლობა გაკისრებთ თქვენ უმძიმეს პასუხისმგებლობას რევოლუციონური მთავრობის წინაშე.

მიღება ამ ცირკულიარისა გვაცნობეთ დეპეშით.

საქართველოს რევოლუციონური კომიტეტის თავმჯდომარე ბ. მდივანი.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი ბ. კვიციანი.

შინაგან საქ. სახ. კომისარ.

სიკრულიარი

ყველა მაზრის, ქალაქის, ბათუმის მხარის და სამხრეთ ოსეთის რევკომებს

სამხედრო-საზღვაო სახალხო კომისარიატს უტყუარი ცნობები აქვს, რომ სამაზრო, სარაიონო და სათემო რევკომების და სხვადასხვა რევოლუციონურ ორგანიზაციების განკარგულებაში იმყოფება ყოფილი მენშევიკური მთავრობის არმიის კუთვნილი დიდძალი იარაღი, სამხედრო მოწყობილობა, სამხედრო ურმები, ცხენები, ხარები და სხვ. სამხედრო ქონება, რომელიც მთავრობის შეცვლის ხანაში სხვა და სხვა შემთხვევის გამო, უმთავრესად სრულიად უპატრონოდ მიტოვებული, ჩაუვარდათ აღნიშნულ ორგანიზაციებს და ადგილობრივ მცხოვრებლებსაც ხელში.

იმ ხანებში სრულიად ბუნებრივი და აუცილებელიც იყო, რომ მიტოვებული ქონება გადასულიყო მოსავლელად და შესანახად ადგილობრივ რევკომებისა და სხვა რევოლუციონურ ორგანიზაციების განკარგულებაში, მაგრამ ამავე მდგომარეობის გაგრძელება მომავალშიც მომავლდინებელ დანაშაულს წარმოადგენს საბჭოთა რესპუბლიკის წინაშე, რადგანაც ყოველ შემთხვევით მოქალაქეს და მით უმეტეს რევოლუციონურ ორგანიზაციის წევრებს კარგათ უნდა ესმოდეს, რომ თანამედროვე ეკონომიური მდგომარეობის გართულების გამო საბჭოთა რესპუბლიკისათვის გარდაუვალი სიძნელეს შეიცავს სამხედრო მოთხოვნილებათა სრული დაკმაყოფილება და ასეთ დროს საბჭოთა რესპუბლიკის საკუთრება—სამხედრო ქონების არა სამხედრო ორგანიზაციებისა და კერძო მცხოვრებთა განკარგულებაში დატოვება სრულიად დაუშვებელია რესპუბლიკის ინტერესებისათვის.

ვითვალისწინებთ რა ყოველივე ზემო აღნიშნულს, კატეგორიულად ვუბრძანებ ყველა მაზრის, ქალაქის, ბათუმის მხარის, სამხრეთ ოსეთის ყველა სარაიონო და სათემო რევკომებს, რომ ისინი, მათი თავმჯდომარეების პირადი პასუხისმგებლობის

ქვეშ, დაუყოვნებლივ, შეუდგნენ ყოფილი მენშევიკური მთავრობის არმიის და გვარდიის კუთვნილი იარაღის, სამხედრო მოწყობილობის და ურმების, ცხენების, ხარების და სხვა სამხედრო ქონების შეგროვებას.

როგორც კერძო პირებისაგან შეგროვილი, აგრეთვე ზემოხსენებული რევკომებისა და სხვა რევოლუციონური ორგანიზაციების განკარგულებაში მყოფი ყოფილი მენშევიკური მთავრობის არმიის და გვარდიის კუთვნილი სამხედრო ქონებაც შეიძლება საჩქაროდ, სათანადო აქტების შედგენით უნდა ჩაბარდეს ადგილობრივ სამაზრო სამხედრო კომისარიატებს, რომელნიც ვალდებული არიან ასეთი ქონება, დაუყოვნებლივ, გადაუგზავნონ საქართველოს არმიის ცენტრალ დაწესებულებებს.

გარდა ამისა ყველა სახის რევკომებს ევალებათ ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინონ სამხედრო კომისარიატებს ჩაბარებული ქონების უხელო-ეს რკინის გზის სადგურებამდე გადმოსაზიდათ.

ამასთანავე გაფრთხილებთ, რომ ცირკულიარის დარღვევასა ან დაგვიანებით შესრულებაში შენიშნული პირნი, გადაყენებულ იქნებიან სამსახურიდან და სასტიკ პასუხისგებაში მიცემული.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარის მოადგილე ხუტულაშვილი.

საინსტრუქტორო-საინფორმაციო განყოფილების გამგე ლამბაშიძე.

1921 წ. სექტემბრის 17.

მიწადმოქმედების სახ. კომი.

ვაშტიკიძე ფ. მახარაძე 4/VI-21 წ.

ნორმალური წესდება

სასოფლო-სამეურნეო მშრომელ-მწარმოებელი ამხანაგობის.

I. ამხანაგობის მიზანი, მისი უფლება და მოვალეობა.

1. სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობის მიზანია: თავისი წევრების შეერთებული შრომით და სახსრით ხელი შეუწყოს მეურნეობის გაუმჯობესებას და წევრთა ნივთიერი კეთილ-დღეობას.

2. ამხანაგობა მუშაობს სოფლის მეურნეობის ერთ ან რამდენიმე დარგში (მაგალითად: მისდევს უმთავრესად ხენა-თესვას, ან ხენა-თესვას და მევენახეობას, ან მებაღეობას, მერძეობას, მეფუტკრეობას, მებარეშუმეობას, ფრინველთა და ცხოველთა მოშენებას, მეთევზეობას და სხვა). შემდეგ ამხანაგობა ცდილობს მოაწყოს ნედლი მასალის გადაშენება და გასაღება.

3. შრომის ნაყოფიერების ასაწევათ, ამხანა-

გობა ცდილობს მეურნეობაში შემოიღოს გამოუმჯობესებელი წესები და იარაღები.

4. ამხანაგობა შეძლებისამებრ შევლის თავის წევრებს შინაური მეურნეობის მოწყობაში და ყოველ შათ გაქვირებაში.

5. ამხანაგობა, როგორც მშრომელი სამეურნეო ერთეული, ხელს უწყობს არა მარტო წევრთ, არამედ საერთო კეთილღეობასაც; მაგალითად: თავის ნაწარმოებს ამხანაგობა ასაღებს სამართლიან ფასებში და შათ ხელს უწყობს ცხოვრების გააღვივებას.

6. მთელი სამეურნეო შრომა ამხანაგობისათვის ხდება რესპუბლიკის საერთო საწარმოვო გეგმას.

7. ამხანაგობა შედის სასოფლო-სამეურნეო კოლექტივების კავშირში.

8. ამხანაგობა მოქმედებს მიწად-მოქმედების სახალხო კომისარიატის კონტროლის ქვეშ.

9. ამხანაგობა სარგებლობს იურიდიული პირის ყველა უფლებით.

10. ამხანაგობას აქვს საკუთარი ბეჭედი, სახელწოდების წარწერით.

II. ამხანაგობის სახსარი.

11. ამხანაგობის სახსარს შეადგენს მიღებული: წევრთაგან, მთავრობისაგან და გარეშე პირთაგან მიწა, სამუშაო საქონელი, იარაღი, მასალა და სხვა ქონება და თანხები, აგრეთვე თვით ამხანაგობის მიერ შექმნილი და მის განკარგულებაში დარჩენილი ნივთიერი სახსარი.

შენიშვნა: სივრცე ამხანაგობის მიწისა არ უნდა აღემატებოდეს ადგილობრივ დაწესებულ ნორმას.

12. ამხანაგობისთვის სახმარად მიცემული მთავრობისაგან, წევრისაგან თუ გარეშე პირისაგან ქონება, თუ თანხა ჩაირიცხება ამხანაგობის ვალად, რომელიც უნდა გასტუმრებულ იქნას თანახმათ პირობისა, ან საერთო წესისა და ჩვეულებრივ სამართლიანობის თანახმათ, თუ პირობა გამოურკვეველია, ამხანაგობისთვის სახმარათ მიცემული ქონებაში და თანხებში წევრები არ იღებენ არავითარ პარცენტს.

13. ამხანაგობა ყველა თავის ვალდებულობის გამო აგებს პასუხს მხოლოდ თავის ქონებით.

14. ამხანაგობის წმინდა შემოსავალი ნაწილდება შემდეგნაირად: 1) ქვლმოქმედობისათვის და კულტურული განმანათლებელი საქმეებისათვის 5%, სახელმწიფოსათვის დასახარებლათ 10%, ამხანაგობის სახსართა გასაძლიერებლათ 10%, ხოლო დანარჩენი წევრთა შორის თანაბრად.

III. ამხანაგობის შემადგენლობა, წევრთა უფლება და მოვალეობა.

15. ამხანაგობაში წევრად შესვლა შეუძლია ყველა სრულწლოვან პირს, განურჩევლად სქესისა, ეროვნებისა, სარწმუნოებისა და ხელობისა.

16. მიღება და გამოირიცხვა წევრებისა ხდება საერთო კრების დადგენილებით.

17. ამხანაგობაში ყველა წევრი შრომობს

პირადათ. ამხანაგობის ყველა წევრს უნდა დაევალოს. შეძლებისამებრ, ის შრომა, რომლისთვის მას უფრო შესწევს უნარი.

18. საერთო კრება განსაზღვრავს წევრთა შრომის მინიმუმს (ე. ი. წევრებმა უნდა იმუშაონ ამხანაგობაში არა ნაკლებ განსაზღვრული დროისა).

19. ამხანაგობის დივიდენდი (საერთო შრომით შექმნილი და გასაყოფილი შემოსავალი) იყოფება თანასწორად წევრებს.

20. საერთო კრებას შეუძლია ცალკე გასამრჯელოც დაუნიშნოს დამატებით იმ წევრებს, რომელნიც სხვაზე მეტს მუშაობენ და სხვაზე ნაყოფიერათ.

21. ამხანაგობის გარეშე მუშაობა წევრს შეუძლიან მხოლოდ მაშინ, როცა თავისუფალია საერთო მუშაობისაგან (18).

22. ამხანაგობას აქვს ნება მოიწვიოს სპეციალისტი.

23. დაქირავებული შრომა დასაშვებია ხენათესვის, მკისა და სხვა საქარო მუშაობისათვის, როცა ამხანაგობა ვერ აუვა საქმეს თავისი ძალით.

შენიშვნა: სპეციალისტების და სხვა დაქირავებულ შრომის პირობები განისაზღვრება სამაზრო საადგილ-მამულო განყოფილების მიერ, შრომის კანონების თანახმათ.

24. ამხანაგობის წევრს უფლება აქვს ამხანაგობიდან თავის ნებით გასვლისა. ამ შემთხვევაში ამხანაგობას შეუძლია მისცეს ყოფილ წევრს ნახევარი იმისი რაც მას ერგება საბოლოო ანგარიშით. გასულ წევრს უნდა გაუსწორდეს ანგარიში არა უგვიანეს სამი თაგისა საოპერაციო წლის დამთავრების შემდეგ.

25. წევრის გამოირიცხვის მიზეზად შეიძლება იყოს საგრძნობი დარღვევა წესებისა, საერთო კრების დადგენილებებისა ან გამგეობის განკარგულებისა და საერთოთ ზიანის მიყენება ამხანაგობისთვის.

26. გამოირიცხულ წევრს მისი ხვედლი ეძლევა სრულიათ.

27. წევრი არ გამოირიცხება ამხანაგობიდან, თუ იგი დააკლდება ამხანაგობაში მუშაობას რაიმე საპატიო მიზეზით, მაგალითად ჯარში გაწვევის ან ან სხვა რომელიმე საზოგადო მოვალეობის ასრულების გამო და სხვა.

IV. წევრთა საერთო კრება.

28. ამხანაგობას განაგებს წევრთა საერთო კრება და გამგეობა.

29. საერთო კრება არის უმაღლესი გამგე ამხანაგობის საქმეებისა.

30. საერთო კრების განხილვის საგანს შეადგენს: შეტანა წესდებაში ცვლილებისა ან დამატებისა, მიღება ამხანაგობის სამოქმედო გეგმისა და ხარჯთ-აღრიცხვისა, განსაზღვრა წევრთა შრომის, უძრავ ქონების მიღება თუ გადაცემა, დამტკიცება გამგეობის ანგარიშისა, არჩევა გამგეობის ან მეთაურისა მიღება წევრების და სხვა.

31. ყველა კითხვა სწყდება ხმის უმეტესობით.

32. კრებას უნდა დაესწროს წევრთა არა ნაკლებ ნახევრისა.

33. წლიური საერთო კრება შეიკრიბება იანვრის პირველ რიცხვებში, შემდეგში, საერთო კრების მოწვევა შეუძლია გამგეობას ან წევრთა 1/10.

34. გამგეობის მოქმედების განსახილველად საერთო კრებას შეუძლია აირჩიოს სარევიზიო კომისია.

35. საერთო კრების სხდომაზე უნდა შესდგეს ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს თავმჯდომარე, მდივანი და რამდენიმე წევრი.

V. გამგეობა.

36. ამხანაგობის გამგეობა შესდგება 3 ან 5 პირისაგან, რომელთაც ირჩევს საერთო კრება: თუ ამხანაგობა მცირე რიცხოვანია, იგი ირჩევს ერთ მეთაურს.

37. გამგეობა ან მეთაური განაგებს ამხანაგობის ყველა საქმეს და თავის მოქმედებაში ხელმძღვანელობს წესდებით და საერთო კრების დადგენილებით.

38. გამგეობა ყველა დაწესებულებებში წარმოადგენს მთელ ამხანაგობას და აწარმოებს საქმეებს თავისი სახელით. საქმიანობის ყოველი ქალაქი ხელმოწერილი უნდა იყოს გამგეობის თავმჯდომარისაგან და ერთი რომელმაც წევრისაგან, ბეჭდის დასმით.

39. გამგეობას აღრიცხული უნდა ქონდეს ყოველი ქონება, რომლითაც სარგებლობს ამხანაგობა, ამხანაგობის შრომა და მისი ნაყოფი, საოჯახო სია ამხანაგობის წევრებისა. გამგეობა ადგენს საამხანაგო მეურნეობის გეგმას და ხარჯთ აღრიცხვას, ანაწილებს საქმეებს წევრთა შორის და საერთოთ განაგებს ამხანაგობის ყველა საქმეს, როგორც აღმასრულებელი ორგანო წევრთა საერთო კრებისა.

VI. ლიკვიდაცია.

40. ამხანაგობის გაუქმება და მისი საქმეების სათანადო ლიკვიდაცია შესაძლოა მოხდეს საერთო კრების დადგენილებით, ან მიწად-მოქმედების კომისარიატის განკარგულებით, თუ მოქმედება ამხანაგობისა ეწინააღმდეგება წესდებას ან ისეთ უზომო დაფალიანების გამო, როდესაც გადახდა ვალისა შეუძლებელია.

41. ლიკვიდაციის მოსახდენად საერთო კრება ირჩევს სალიკვიდაციო კომისიას.

42. ლიკვიდაციის დროს დასტუმრებულ უნდა იქნეს ჯერ მთავრობის და გარეშე პართა ვალეები და მხოლოდ მათი კანონური ინტერესების დაკმაყოფილების შემდეგ დარჩენილი ქონება და თანხები განაწილება თანასწორათ წევრთა შორის, ან ქონებას მიეცემა საზოგადო დანიშნულება საერთო კრების დადგენილებით.

განსხვავების ნიშანი.

მიწად-მოქმედების სახალხო კომისარიატის საადგილ-მამულო პოლიტიკის განყოფილების კოლეკ-

ტიურ მეურნეობის ნაწილს ან საადგილ-მამულო პოლიტიკის განყოფილებას.

სოფ. _____ მაზრა _____ ამხანაგობა _____

რწმუნებული

ბ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა .

გაახლებთ რა ამასთანავე: 1. ამხანაგობის შემადგენელთა სიას, ვინაობის და მდგომარეობის აღნიშვნით, 2. ამხანაგობის დაფუძნების ოქმი 3, სამეურნეო გეგმას, საქირო მიწის და სხვა სახის აღნიშვნით. 4. წესდების პროექტს ორ ცალკე, გთხოვთ ადგილობრივ შეამოწმეთ წარმოდგენილი ცნობები, შეიტანოთ სათანადო რესტრში ჩვენი სამეურნეო კოლექტივი და აღმოუჩინოთ მას საქირო დახმარება.

რწმუნებული: ხელის მოწერა.

1921 წ.

სოფ. _____ მაზრა _____

ფორმა ამხანაგობის შემდგენელთა სიისა.

სახელი, მამის სახელი და გვარი	მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი	შელობა	ნივთიერი ქონება	სარწმუნოება	წლოვან.

ოჯახის შემადგენლობა წლოვანების და საძუწავო ძალის აღნიშვნა	ეროვნება	პოლიტიკური რწმენა	შენიშვნა
---	----------	-------------------	----------

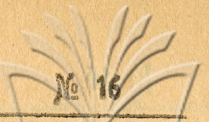
დამტკიცებულია 8 აგვისტოს. 1921 წ.

ი ნ ს ტ რ უ ქ ც ი ა

მიწადმოქმედების სახალხო კომისარიატთან განსაკუთრებული კომიიის მოწყობის შესახებ თანახმად დეკრეტისა № 62 1921 წ. ივლისის 27 თარიღით.

I. საერთო დებულება.

1. მიწის მფლობელობით და მისი ერთიერთობით გამოწვეული დავის გარჩევა და გადაწყვეტა ევალება მიწად-მოქმედების სახალხო კომისარიატთან არსებულ განსაკუთრებულ საადგილ-მამუ-

ლო კომისიას და მის განყოფილებებს მაზრებში (სამაზრო კომისიები).

2. საქმე ირჩევა საჯაროთ და დაინტერესებულ პირთ შეუძლიანთ გამოგზავნონ რწმუნებულები.

3. საქმე სწყდება თანახმად მიწის დეკრეტის № 17 და სოციალისტურ სინდიკატის მიხედვით.

2. ორგანიზაცია

4. მიწად-მოქმედების სახალხო კომისარიატთან არსებულ განსაკუთრებულ საადგილ-მამულო კომისიაში შედის: თავმჯდომარე, მისი მოადგილე და 7 წევრი.

5. თავმჯდომარეს ნიშნავს მიწად-მოქმედების კომისარიატი, ხოლო მის მოადგილეთ ითვლება საადგილ-მამულო პოლიტიკის განყოფილების გამგე; შვიდი წევრიდან ოთხს ეძლევა საადგილ მამულო პოლიტიკის განყოფილება, (თანახმათ ქვეგანყოფილებათა რიცხვისა) და თითოს: მუშათა და გლეხთა ინსპექცია, კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტი და პროფესიონალური კავშირთა საბჭო.

6. კომისიასთან არსებობს კანცელარია, რომელიც შესდგება: მდივნისა, საქმის მწარმოებლისა და მანქანაზე გადამწერისაგან.

7. კომისიის სხდომა ჩაითვლება კანონიერად, თუ მას დაესწრო თავმჯდომარე ან მისი მოადგილე და არა ნაკლებ ორი წევრისა.

3. კომისიის სამაზრო განყოფილება.

8. კომისიის სამაზრო განყოფილებაში შედის თავმჯდომარე და 5 წევრი.

9. თავმჯდომარეს ნიშნავს სახალხო კომისარი, ხოლო წევრებათ ითვლებიან სამაზრო საადგილ-მამულო განყოფილების კოლეგიის წევრები და თითო წარმომადგენელი სამაზრო მუშათა და გლეხთა ინსპექციისა, პროფკავშირისა და პარტკომისა.

10. სხდომა ჩაითვლება კანონიერათ თანახმად მეშვიდე მუხლისა.

4. საქმის გარჩევა სამაზრო კომისიაში.

11. ყოველი საქმე, დაეა თუ პრეტენზია, იწყება და სწყდება სამაზრო კომისიაში.

12. საქმის გარჩევის დღისთვის კომისია იწვევს მხარეებს და მოწმეებს უწყებით.

13. კომისია შეუდგება საქმის გარჩევას, თუ მხარეებს ჩაბარებული აქვთ უწყებები.

14. თუ საქმე მორიგებით არ გათვალისწინებულია კომისია შეუდგება მხარეების და მოწმეების დასჯილობის და საბუთების შემოწმებას, თუ უკანასკნელი საჭირო აღმოჩნდა.

15. როდესაც კომისია დაინახავს, რომ კითხვა საკმაოთ არას გამოკვეცილი, ადგენს თავის განაჩენს, რომელსაც უცხადებს მხარეებს.

16. უკმაყოფილო მხარეს შეუძლიან განასაჩივროს კომისიის დადგენილება 3 დღის განმავლობაში დღიდან დადგენილებისა კომისარიატთან არსებულ განსაკუთრებული კომისიაში.

შენიშვნა: კომისია საჯაროთ აცხადებს განსაჩივრების ვადას.

17. ძალაში შესული დადგენილება უნდა იქნეს სისრულეში მოყვანილი სამაზრო რეგულიაციონური კომიტეტის საშუალებით.

5. საქმის გარჩევა კომისარიატთან არსებულ განსაკუთრებულ კომისიაში.

18. განსაკუთრებული კომისია, მიიღებს რა განსაჩივრებულ საქმეს, ნიშნავს გარჩევის დღეს სამი დღის განმავლობაში, დღიდან საქმის მიღებისა, და იწვევს მხარეებს უწყებებით.

19. კომისიის მიერ გამოტანილი დადგენილება არა უგვიანეს 2 დღისა წარედგინება მიწათ-მოქმედების სახალხო კომისარიატის კოლეგიას დასამტკიცებლათ.

შ ტ ა ტ ე ბ ი.

მიწათ-მოქმედების სახალხო კომისარიატთან არსებულ განსაკუთრებულ საადგილ-მამულო კომისიის კანცელარიისა:

მ დ ი ვ ა ნ ი	1
საქმის მწარმოებელი	1
მანქანაზე გადამწერი	1

ს უ ლ 3

სამაზრო კომისიის კანცელარიისა:

მ დ ი ვ ა ნ ი	1
საქმის მწარმოებელი	1
მწერალი იგივე რეგისტრატორი	1
მანქანაზე გადამწერი	1
შ ი კ რ ი კ ი	1

ს უ ლ 5

არა-ოფიციალური განყოფილება.

კიდეზ განგარსება

ამას წინეთ ჩვენ შევპირდით მკითხველებს ადგილობრივ რევკომების მუშაობის შეცდომების გამომხეურება. ამას ჩვენ შევასრულებთ ახლო მომავალში, ამ წერილში კი გვინდა ზოგადი შეხედულება გამოვსატყვათ ამ საგანზე.

არასოდეს არ ყოფილა შეცდომების მხილება გამოქვეყნება საჭირო ისე, როგორც ეს დღეს არის. დროთა გარემოებამ შექმნა ისეთი პირობები, როდესაც პროვინციაში სახელმწიფო ძალა-უფლების მატარებელი ხშირად მეტად გამოუცდელი და მოუშხადებელია და ბევრ შეცდომებს უშვებს თავის მოღვაწეობის დროს.

ყველაზე უფრო სავალალო და საშიშო ის არის, რომ ასეთ პირებს ძალიან დიდი პრეტენზიები აქვთ, მათ ჰგონიათ, რომ ისენი ბუნებრივად დაჯილდოებული არიან სახელმწიფო მოღვაწეობის უნარით და არაფითარი სწავლა-დაკვირვება არ ესაჭიროებათ.

რა ძვირათ გვიჯდება ჩვენ ასეთი შეხედულებები!!

ადგილობრივი მუშაკები, ჩვენი ქვეყნის მივარდნილ კუთხეებს რომ განაგებენ, ერთხელ და უკანასკნელად უნდა დარწმუნდნენ, რომ სახელმწიფო საქმიანობა, ხალხის მართვა-გამგეობა დიდ უნარს, მომზადებას და გამოკდილებას თხოულობს.

ნურავის გონია, რომ მიყრუებულ პროვინციაში, შარა-გზიდან შორს გაგდებულ სოფელში მშრომელი ხალხი ბნელია და ვერაფერს მიხვდება.

ასეთმა „იმედებმა“ ბევრს უკვე „წაატეხია ფეხი“.

რაც უნდა ბნელი და უსწავლელი იყოს სოფლელი მუშა, ის მაინც შესძლებს დაათასოს კარგი და ავი! ინსტინქტი აუცილებლად აგრძნობინებს მას სინამდვილეს.

ხალხის სამართლიან მსჯავრს კი ვერავინ გაქცევია და ვერც გაექცევა.

გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად უნდა განვმარტოთ, რომ როდესაც ჩვენ ამა თუ იმ პირის სახელმწიფო საქმიანობისათვის მომზადებაზე ვლაპარაკობთ, დიბლომი როდი გვაქვს სახეში მიღებული.

დიბლომი, ამ სიტყვის ძველი მნიშვნელობით, ისტორიამ ჩაყლაპა, გააბათილა.

ის წინეთ მხოლოდ გაბატონებული კლასების ხვედრი იყო.

„კუხარკის შვილები“ კი ერთეულები სანთლით გამოსაძებნი იყვნენ.

ჩვენ ვიცით, რომ მუშათა კლასის სისხლით წამოდულებულმა ცოდვებმა იმხვერაბლა გაბატონებული კლასები, დაინგრა ძლიერთა ტახტები, თვით მშრომელმა ხალხმა თავზე იღვა სახელმწიფო ხელისუფლება.

მას კი დღემდე თავისი ხალხური აკადემიების მოწყობისათვის დრო არ ჰქონია.

ის ხმალომოდებული ებრძოდა კონტრ-რევოლიუციის გველეშაპს.

ცხადია ისეთ ხანაში, როდესაც წლებთა რიგის ნაცვლათ ისტორიისათვის მნიშვნელობა დღეებს და წუთებსაც კი აქვთ, როდესაც მონობიდან განთავისუფლებული მშრომელი ხალხს თვით იღებს ხელში ახალი სახელმწიფოს მოწყობის საქმეს, საზოგადო მუშაობის უღელში მხოლოდ მუშების შვილები ებმებიან. და აქ, რევოლიუციონურ აღმშენებლობის საქმეში ხშირათ ჩათრეულია სრულიად უსწავლელი ადამიანი.

მაგრამ უსწავლელობა ხომ უკუეობა არ არის.

რომელ ჩვენგანს არ მოუსმენია სოფლის საზოგადოების, თუ ქალაქის მუშების ყრილობებზე

სრულიად უსწავლელ მუშის დინჯი, დაკვირვებული და შინაარსიანი სიტყვები.

მეორე მხრით რამდენი ვიცით ჩვენ უსწავლელი სიტეტ დამთავრებული ჩერჩეტები.

ხალხის სამსახურის საქმეში გარდა პოლიტიკურ რწმენისა უმთავრესი მნიშვნელობა ადამიანის უნარს, მის ბუნებრივ ნიქს და მომზადებას აქვს.

სათანადო მომზადებას კი ის მიიღებს თუ ნიქიერია კაცი, თუ მას დაკვირვება-შეგნების სურვილი აქვს და ამავე დროს არ სჭარბობს სიზარმაცე.

ასეთი ადამიანისათვის თვით ცხოვრება არის ნამდვილი შკოლა და მისი სარკე გამოუშუქებს მას სინამდვილეს.

რაც უნდა უსწავლელი იყოს უნარით დაჯილდოებული ადამიანი ცხოვრების პირობებში გამოჩაქუჩებული ის ბოლოს მაინც ამაღლდება ინტელექტუალურად და ღირსეულ ადგილს დაიჭერს საზოგადო და სახელმწიფო მოღვაწეთა შორის.

და მისი შრომაც ჯეროვანათ დაფასდება, მისი მოღვაწეობაც სათანადოთ დაგვირგვინდება მშრომელი ხალხის გულში, მის ხსოვნაში.

ეხლა ვიკითხოთ—რა შედეგებს გვაძლევს ჩვენ ისეთი პირების მოქმედება, რომლებიც მოკლებული არიან უნარს, წარსულს, დინჯ დაკვირვებას, შემთხვევით პარტიული იარლიკა დაუკრებიან და თავისი გონებრივ შესაძლებლობაზე ერთობ დიდი წარმოდგენა აქვთ:

რასაკვირველია—ყოველმხრივ უარყოფითს.

ასეთი „მოღვაწეები“ ჯერ ერთი ღუპავენ თავის თავს, მერე კი საშინლად ავნებენ სახელმწიფოს.

ასეთ ტიპებს საბჭოთა ხელისუფლების ქვეყანა წარმოდგენილი აქვთ უპასუხისმგებლო სათარეშო მოედნათ. მათ წარმოუდგენიათ,—რომ აქ ადვილია გონებრივ სიღუბჭირის გასაღება. ამას ხელს უწყობს ის იმედი, რომ საკონტროლო აპარატები ცენტრში იმყოფებიან და ძნელია ბოროტების თავის დროზე აღკვეთა.

ეს ყალბი იმედებია, დაბოლოს სახელმწიფო ხელისუფლების შეუპოვარი მსჯავრი თავის დროზე მისწვდება ბოროტებას და სასტიკ განაჩენს გამოუტანს მას.

მაშ ასე, მხოლოდ ცხოველყოფელი და შემოქმედებითი ძალები სახელმწიფო საქმიანობისაკენ.—აი ჩვენი რჩევა და დარიგება.

სახალხო სასამართლოთა დაარსების გამო.

საბჭოთა მთავრობის აღმშენებლობა საქართველოში თანდათან წინ მიდის და ცხოვრების ყოველი სფერო განიცდის კიდევ ამ აღმშენებლობის ზეგავლენას.

რუსეთის დიდმა რევოლიუციამ აღმოფხვრა ხან-გადასული ნორმები საზოგადოებრივ ურთიერთობისა და მათ ნაცვლად საჭირო შექმნა შემოღება უფრო სადა და დროის შესაფერი დამოკიდებულებებისა.

სამართლო უბნებად ანაწილებენ მუშათა და გლეხთა დეპ. ქალაქის საბჭოები. დანარჩენი ქალაქები მიეთვლებიან სათანადო მაზრებს.

„დებულება“ გულისხმობს (და ემყარება კიდევ) სასამართლოთა კოლექტიურად მოწყობის პრინციპს. ამიტომ სახალხო მოსამართლე პირადად არჩევს მხოლოდ ისეთს საქმეებს, რომლებიც გასარჩევია მხოლოდ „უდავო წარმოების წესით“ ესე იგი, საქმის გარჩევის დროს მის ფუნქციას შეადგენს მხოლოდ „დადასტურება რომელიმე ფაქტისა ან მოვლენისა, რომლის დადასტურებაც საჭიროა რესპუბლიკის რომელიმე დაწესებულებისა ან მოქალაქესათვის.“ ასე განმარტავს „დებულება“ სახალხო მოსამართლის პირად როლს. ამის გარდა სახალხო მოსამართლე ამოწმებს სამართლიანობასა და კანონიერებას ამა თუ იმ პირის დატუსაღებისას, თვალყურს ადევნებს საბჭოთა მილიციის საგამომძიებლო მოქმედებას და ამტკიცებს, ან სცვლის მომკვეთავე ზომებს, მიღებულს სასამართლოთა, ან გამოძიებიდან უკუქცევის თავიდან ასაცილებლად. ამ გვარად „დებულების“ ძალით სახალხო მოსამართლე პირადად არის მხოლოდ მეთვალყურე ორგანო.

ყველა სამოქალაქო საქმე, და ზოგიერთი მცირე მნიშვნელოვანი სისხლის სასამართლოს საქმეც ირჩევა იმ სასამართლოს მიერ, რომელიც შესდგება სახალხო მოსამართლისა და ორი სახალხო მსაჯულისაგან. უფრო შიშვე და რთულ სისხლის სამართლის საქმეებს არჩევს სახალხო მოსამართლისა და ექვსი სახალხო მსაჯულისაგან შემდგარი სახალხო სასამართლო. სამწუხაროდ „დებულებაში“ ნათლად არ არის გარკვეული იურისდიქცია და ქვემდებარება ამ ორ სასამართლოთა, თუმცა „დებულება“ ნებას აძლევს სახალხო მოსამართლეს „უფრო რთული საქმეები გადასცეს ხოლმე სახალხო მოსამართლისა და ექვსი მსაჯულისაგან შემდგარ სასამართლოს.“

სახალხო მსაჯულებს საქმის გარჩევის დროს ისეთივე უფლებანი აქვთ, როგორც თვით სახალხო მოსამართლეს. ე. ი. ისინიც სრულ უფლებიანი მოსამართლენი არიან; სახალხო მოსამართლე მხოლოდ თავმჯდომარეობს მათ.

მოსამართლეთა და მსაჯულების თანამდებობა საარჩევნოა. თეორიულად საქართველოს ყოველი მშრომელი შეიძლება არჩეულ იქმნეს მოსამართლეთ თუ ის: ა) აკმაყოფილებს არჩევნების შესახებ გამოცემულ დებულებას, ბ) აქვს გამოცდილება პოლიტიკურ მუშაობაში (ე. ი. თუ უმუშავენია პარტიასა. პროფეს. კავშირებსა, ქარხანა-ფაბრიკებში და სხვა) და გ) აქვს თეორეტიული, ან პრაქტიკული მომზადება მოსამართლის თანამდებობისათვის.

ამ გვარად, რესპუბლიკის ყველა მშრომელს ნება აქვს ამოირჩიოს, ან არჩეულ იქმნეს მოსამართლეთ.

წესი არჩევისა ისეთივე სადაა, როგორიც სადაა თვით პირობაც. მოსამართლეებს ირჩევენ საბ-

ჭოები, ან აღმასრულებელი კომიტეტები და აქტივებს იუსტიციის სახალხო კომისარიატი.

სასამართლო საქმეებს არჩევს საჯაროდ. საქმის წარმოება უნდა იყოს სახელმწიფო (ქართულ) ენაზე.

განსაკუთრებული თვისება „დებულებისა“ ის არის, რომ მოსამართლეს უფლება ეძლევა იხელმძღვანელოს სოციალისტური უფლება შეგნებით და არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაიმოწმოს დამხობილ მთავრობათა კანონები.

თვით სამართლის წარმოება, კერძოთ კი სასამართლო გამოძიება, რჩება რა გარეგნულად იწვევს ისეთად, როგორიც იყო ძველ სასამართლოებში, თავისუფალია ყოველ გვარ ფორმალიზმისა და ბიუროკრატიზმისაგან, რაც უმთავრესი თვისება იყო ძველი სასამართლოებისა.

უმაღლესი საკასაციო ინსტანცია არის სახალხო მოსამართლეთა საბჭო. წესი განსაზღვრებისა, დახლოვებით, ისეთივეა, როგორიც იყო ძველად.

სააპელაციო ინსტანცია „დებულებით“ გაუქმებულია.

სახალხო სასამართლოებისა და სახალხო მოსამართლეთა საბჭოს უმაღლესი კონტროლი ეკუთვნის იუსტიციის სახალხო კომისარიატს.

თუმცა სამართლის წარმოების ძირითადი მომენტები და ტენიკა ახალ „დებულებას“ გადმოღებული აქვს ძველიდან და, ამ გვარად, უსარგებლოდ არ ჩაუტარებიათ დიდი ხნის გამოცდილება, სახალხო სასამართლო თავისის არსებით მაინც არის ქვემარტად პროლეტარული დაწესებულება, რომელიც ჰქმნის ნამდვილ პროლეტარულ უფლებას.

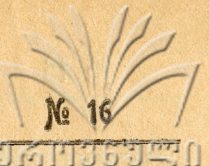
რასაკვირველია, პირველ ხანებში, შესაძლებელია მოხდეს სხვა და სხვა შეცდომა და სასამართლომ სათანადოდ ვერ აასრულოს თავისი დანიშნულება, შეიძლება თვით „დებულებასაც“ დასჭირდეს შესწორება, შევსება და გადაკეთებაც-კი, მაგრამ ამისი არ უნდა შეგვეშინდეს. არ სცდება ის, ვინც არაფერს არ აკეთებს. მოვა დრო, დაგროვდება ცოდნა და გამოცდილება, ფრთას გაშლის პროლეტარული შემოქმედება და მაშინ საუკუნით ვადიფურჩქნება ღრმა პროლეტარულ საფუძველზე დამყარებული მუშათა და გლეხთა პროლეტარული უფლება.

ლ. სარაჯიშვილი.

ქალაქთა და კომუნალურ მუშაობის სტატისტიკაზე.

თანამედროვე ქალაქის ცხოვრების და კომუნალურ მეურნეობის შესწავლა მეტათ საყურადღებო კითხვას წარმოადგენს თანამედროვე სტატისტიკითვის.

ამ კითხვის ყოველმხრივ შესწავლა-გაცნობა მით უფრო საჭიროა ეხლა, როცა ჩვენი ქალაქები-

სა და სოფლებს ეკონომიურ ცხოვრებაში ხდება გადატეხვა, საფუძველი ეყრება ახალ კომუნალურ მეურნეობას, მუშავდება და ცხოვრებაში ტარდება სახელმწიფოებრივ წარმოებათა მმართველობის ახალი ფორმები, ახალი სისტემა.

ქალაქი პროტოპლანშია სოციალიზმის. სოციალიზმის ჩანასახს, სოციალიზმის კონტურებს პირველათ ჩვენ ვხედავთ მხოლოდ ქალაქში, რომელიც მრეწველობის მხრივ წარმოადგენს სოციალიზმისთვის შესაფერ პირობებს. ამით აიხსნება, რომ კომუნალურ მეურნეობას (წყალ-სადენი, ტრამვაი, სასაკლავო და სხვა) პირველათ ეყრება საფუძველი მხოლოდ ქალაქში და შემდეგ ეს ფორმები გადადის სოფელში ნელ-ნელა.

ამიტომ შესწავლა თანამედროვე ქალაქის, მისი ცხოვრების და სოციალურ მოვლენათა, აგრეთვე კოლექტიურ მეურნეობის ახალი ფორმების აუცილებლათ უნდა შეადგენდეს სახელმწიფოებრივ სტატისტიკის ერთ უმთავრეს დანიშნულებას.

ამ შესწავლას აქვს როგორც მეცნიერული, აგრეთვე პრაქტიკული მნიშვნელობა.

რუსეთში სახელმწიფოებრივი სტატისტიკა დიდ ყურადღებას აქცევს თანამედროვე ქალაქის შესწავლას.

მით უმეტეს მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს ამ კითხვას საქართველოში, ვინაიდან საქართველოში ქალაქის ცხოვრება უფრო განვითარებულია, ვიდრე რუსეთში. პირველ შეხედვით მკითხველს ეს, ალბათ, ეუცხოება. მაგრამ სტატისტიკა ამტკიცებს, რომ რუსეთში ქალაქის მცხოვრებთა რაოდენობა შეადგენს 15% -ს მაშინ, როცა საქართველოში ქალაქის მცხოვრებთა რაოდენობა უდრის საერთო მცხოვრებთა 20% -ს.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ჩვენში სახელმწიფოებრივ სტატისტიკას დიდი ნაკლი აქვს. ის ვერ აქცევს საჭირო ყურადღებას ქალაქის მცხოვრებს, მის განვითარებას.

რაც უფრო ვითარდება ქალაქის ცხოვრება, რაც უფრო ღრმავდება ქალაქის მმართველობათა ამოცანები, მით უფრო მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს ქალაქის ცხოვრებას.

საჭიროა გენტრალურ სტატისტიკურ სამმართველოსთან მოეწყოს სპეციალური აპარატი, სპეციალური ორგანო, რომელიც მიზნათ დაისახავს ჩვენი ქალაქების სოციალ ეკონომიური პირობების ყოველმხრივ შესწავლას.

საჭიროა ქალაქისა და კომუნალურ მეურნეობის სტატისტიკა მოეწყოს ერთი სისტემით, რომ ყველა ქალაქებში სწარმოებდეს ერთნაირი ცნობების მოგროვება და დამუშავება.

ქალაქის სტატისტიკის ფუნქციები უნდა იყოს შემდეგი: 1. შესწავლა ადგილობრივ ბუნებრივ პირობათა, რომელშიაც უხდება ქალაქს არსებობა, მაგალ. მოწყობილობა ზედაპირის (устройство поверхности) დაკმაყოფილება წყლით, დახასიათება ჰავის და სხვა. ეს საჭიროა იმიტომ, რომ ამ კითხვებთან კავშირი აქვს ქალაქის აღმშენებლობას და სხვა ჰიგიენურ და სამეურნეო ზომებს.

2. ქალაქის სტატისტიკისთვის აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს ქალაქის სივრცის (площадь) გამოკვლევა და თუ როგორ არის მოხმარებული ეს სივრცე. დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს მიწის ნაჭრების უტილიზაციას.

3. უნდა მიექცეს ყურადღება ქალაქის კეთილმოწყობილობას: ქუჩებს, ბაღებს და სხვა..

4. ბალის საკითხი, მისი ყოველმხრივ გამოკვლევა, დახასიათება ბინების—ეს დღეს ერთი თავსატეხი საკითხია ყველა ქალაქებისთვის. ამ საკითხის ასე თუ ისე გადაჭრისთვის საჭიროა მისი ყოველმხრივი შესწავლა, მაგალ. რაოდენობა ბინების, მათი ღირება, კუმატურა, რამდენი სული მოდის თითო ოთახზე საშუალოთ, რაიონებათ დანაწილება ბინებისა, მათი უზრუნველყოფა წყალ-სადენით, ელექტრონი და სხვა. თუ ეს კითხვები ყოველმხრივ გამოკვლეული და აწონილ-დაწონილი არაა, ისე ძნელია საბინაო საკითხის გადაწყვეტა. დღეს კი ჩვენი ქალაქების დიდ უმრავლესობას ეს ცნობები სრულებით არ მოეპოვება. სწორეთ ამით აიხსნება ის ქაოსი, რომელსაც ადგილი აქვს საერთოდ საბინაო განყოფილებებში.

5. მცხოვრებთა სტატისტიკა ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციათაგანია ქალაქის სტატისტიკისთვის. მცხოვრებთა რაოდენობასა და შემადგენლობის გამოკვლევა ფიზიოლოგიური და დემოგრაფიული მხრით, აგრეთვე სოციალური თვალ-საზრისით, გამოკვლევა მცხოვრებთა დინამიკის კითხვების (ქორწინება, გაყრა, დაბადება და სიკვდილი) წარმოადგენს არა თუ დიდ მეცნიერულ ინტერესს, არამედ მეტად დიდ პრაქტიკულ საჭიროებასაც ქალაქის მართვა-გამგეობისთვის.

მცხოვრებთა სტატისტიკასთან მჭიდრო კავშირი აქვს უბედურ შემთხვევებს, თავის მოკვლას და სხვა.

6. ხალხის ჯანმრთელობისათვის ზრუნვა ქალაქის სტატისტიკას უყენებს ამოცანათა მთელ რიგს. სიკვდილის და გადამდებ ავადმყოფობათა გავრცელების მიზეზთა გამოკვლევა, საექიმო დახმარება მცხოვრებლებს და მისი მასშტაბი, აბანოები, ყვავილის აცრა, დეზინფექცია,—თუ რა მასშტაბით სწარმოებს ეს ზომები,—ყველა ამის აღნუსხვა-გამოკვლევა და ანალიზი აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს ქალაქის სტატისტიკისთვის.

7. ქალაქის სტატისტიკამ უნდა მიაქციოს აგრეთვე ყურადღება თუ ვინ, რა კატეგორიის ხალხი სარგებლობს ჰიგიენური ხასიათის დაწესებულებებით, ე. ი. საავადმყოფოები, ამბულატორიებით, ექიმებით სახლში, აბანოებით და სხვა.

8. ქალაქის მცხოვრებთა სიჯანსაღე და ინტენსივობა დამოკიდებულია აგრეთვე გამოკვების საკითხთან. სასურსათო სტატისტიკის წარმოება ქალაქებში აუცილებელი ფუნქციაა ქალაქ სტატისტიკისთვის.

8. ქალაქის სტატისტიკას არ შეუძლია არ მიაქციოს ყურადღება თუ რას ხარჯავს მცხოვრებლები თავის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებ-

ლათ. ქალაქის მცხოვრებთა ბიუჯეტის გამოკვლევას ამ უმათ აქვს მართო მეცნიერული, არამედ პრაქტიკული მნიშვნელობა.

9. სახალხო განათლების სტატისტიკა მისცემს ქალაქებს სწორ და უტყუარ სურათს, თუ როგორ უნდა იყოს დაყენებული ეს საქმე. სტატისტიკა უჩვენებს როგორც უარყოფითი მხარეებს, აგრეთვე დადებითს ვადადგმულ ნაბიჯებში. ამიტომ ამ დარგს აუცილებლათ დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს.

10. მორალურის ტატისტიკის წარმოება, — მცხოვრებთა მორალური მხარეების გამოკვლევა მეტად საჭირო საგანია ქალაქის სტატისტიკისათვის. ძნელია ამ მოკლე წერილში ჩამოთვლა ყველა იმ საკითხების, რომელიც აუცილებლათ უნდა აინტერესებდეს ქალაქის სტატისტიკას. კოლპერაცია, მრეწველობა, ვაჭრობა, ქალაქის მეურნეობა, ფინანსები, ყველა ეს ისეთი მეტათ საჭირო საკითხებია, რომ მათ გვერდს ვერ აუვლის ქალაქის სტატისტიკა. იმ საკითხების გამოკვლევას არ აქვს მართო აკადემიური ხასიათი როგორც ზემოთ მოგახსენეთ, მათ აქვთ აგრეთვე დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა.

იმდენათ, რამდენათაც კოლექტიური მეურნეობა ქალაქებიდან სოფლებში გადადის, ქალაქისა და კომუნალურ მეურნეობის სტატისტიკამ ამასაც უნდა მიაქციოს ყურადღება და შეისწავლოს ის მეცნიერულათ.

მთელი ჩვენი უბედურება იმაშია, რომ არ გვაქვს სწორი სტატისტიკა ყველა იმ მოვლენათა, რომელთაც მჭიდრო კავშირი აქვთ ჩვენს ეკონომიურ-სოციალურ პირობებთან.

ამ მხრით ასეთი სტატისტიკის უქონლობით ფერხდება საქმე, ძლიერდება ქაოსი, არა სჩანს გამოსავალი.

სამწუხაროთ, სტატისტიკას, სტატისტიკის დაყენებას ნაკლები ყურადღება ექცევა.

ეს კი დაუშვებელია. სოციალიზმი წარმოუდგენელია უსტატისტიკოთ. მომავალი სოციალისტური წესწყობილება აუცილებლათ უნდა ემყარებოდეს სწორ სტატისტიკურ ცნობებზე. მომარაგება, განაწილება, დამზადება თხოულობს სტატისტიკურ აპარატის იდეალურათ მოწყობას.

ამიტომ საჭიროა მეტი ყურადღება მიექცეს სტატისტიკას, მის კარგათ დაყენებას და ამუშავებას.

უმთავრესი ყურადღება კი უნდა მიექცეს ქალაქის სტატისტიკას, ვინაიდან საძირკველი სოციალიზმს და სოციალისტურ მეურნეობას ჩაეყრება მხოლოდ ქალაქში.

ა. რ.

თბილისის მცხოვრებთა გამოკვების საკითხი.

თანამედროვე სასურსათო კრიზისის დროს სახელმწიფოს ერთ უმთავრეს საზრუნავ საგანს შე-

ადგენს გამოკვების საკითხის ყოველმხრივ შესწავლას, გამოკვლევა და შემდეგ სტატისტიკური მასალით ხელში მომზადებული ბრძოლა ამ კრიზისთან.

ძნელია მოკლე წერილში ამ მეტათ რთული და თავსატეხი საკითხის არსებითად ამოწურვა.

ჩვენ აქ შევეცდებით მხოლოდ ციფრებით დავანახოთ მკითხველს თუ როგორ მიმდინარეობდა გამოკვების საკითხი მშვიდობიან და ომის დროს, რამდენათ კმაყოფილდებოდა თითოეული მჭამელი სურსათის მხრით, რამდენათ დაეცა მისი გამოკვება.

ამ საკითხის გამოკვლევებისთვის საჭიროა ვიცოდეთ რაოდენობა საანგარიშო წლებში:

- 1) მცხოვრებთა და
- 2) შემოზიდულ საქონელთა.

გამოკვების საკითხის ანალიზისათვის ჩვენ ვიღებთ 3 უმთავრეს საგანს: პურს, ხორცს და წყალს და ვარკვევთ თუ რამდენათ კმაყოფილდებოდნენ თბილისის მცხოვრებნი ამ უმთავრესი საგნებით უკანასკნელ წლებში.

ამ საკითხის გამოსარკვევათ ჩვენ ვიღებთ სამ ბერიოდს: 1913 წელი (ომის წინა წელი, მშვიდობიანი ხანა), 1916 წელი (მსოფლიო ომის მე-3 წელი, რევოლიუციის წინა ხანა) და 1920 წელი (რევოლიუციის მე-4 წელი).

სანამ შეუდგებოდეთ იმის განხილვას, თუ როგორ კმაყოფილდებოდა ამ დროს განმავლობაში საშუალოთ თითოეული მჭამელი, საჭიროა გამოვარკვეოთ დაახლოვებით ამ დროს განმავლობაში თბილისის მცხოვრებთა რაოდენობა.

ამ საკითხის გზომორკვევა მეტად ძნელი გახდა ამ უკანასკნელ წლებში, ვინაიდან თბილისი სხვა და სხვა პოლიტიკურ-ეკონომიურ მდგომარეობის გამო დიდ ცვალებადობას განიცდის. ამ მხრით თბილისი მოგვაგონებს ზღვას, სადაც ქარიშხლიან დღეს ტალღები ხან მოგორდებიან, ხან მიგორდებიან. საქართველოს მეზობელ რესპუბლიკებთან ომი, პოლიტიკური მდგომარეობა საზღვრებზე, შინ მიღებული სხვა და სხვა ზომები ქალაქის განსატვირთავათ, ყველა ეს ბადებდა მეტად დიდ ცვლილებებს მცხოვრებთა რაოდენობაში და ძნელი ხდებოდა ნამდვილი რიცხვის გამონახვა.

ნორმალურ პირობებში თბილისის მცხოვრებთა ზრდა გამოიხატებოდა 3,63 პროც.-ში.

მაგალითად 1876—1897 წლებში თბილისი იზრდებოდა წლიურად 2,55 პროცენტით*). 1876 წლის აღწერამ მოგვცა 66.147 მცხოვრები, 1897 წლის აღწერამ კი 159.590 მცხ.

მაგრამ შემდეგ ეს ნორმალობა ირღვევა და ჩვენ ვხედავთ ზრდას 4—5 პროც.-მდე წლიურათ. ზემოთ მოყვანილი ნორმალური პროცენტის მიხედვით 1906 წელს უნდა ყოფილიყო თბილისში 196.216 მცხოვრები.

*) იხ. თბილისის სტატისტიკური ბიუროს ბიულეტენი № 3—1906 წ.

ნამდვილად კი, როგორც სჩანს ამ წელს პოლიციის მიერ მოხდენილ რეგისტრაციიდან, ყოფილა 234.915 მცხოვრები.

ასეთი არანორმალური გაზრდა მცხოვრებთა ამ წელს აიხსნება სომეხ-თათართა შეტაკებით ამიერ-კავკასიის სხვა და სხვა ქალაქებში, რომელთა მცხოვრებნი აფარებდნენ თავს თბილისს, როგორც უფრო მშვიდობიან ქალაქს.

ამიტომ ამ უკანასკნელ წლებში თბილისის მცხოვრებთა ზრდის გამოსარკვევად ჩვენ ვერ ვისარგებლემთ 2,5^ნ პროცენტით. აუცილებლად უნდა მივიღოთ 4 პროც.**) ეს არის საშუალო ზრდა თბილისის ამ უკანასკნელ წლებში.

პროც. ზრდა.

1897 წლის აღწერით თბი-

ლისში ითვლება	146.164 მცხ.
1910 " " "	305.207 " 5,93
1914 " " "	343.950 " 3,03
ამნაირათ საშუალო ზრდა უდრის	(5,93 +

3,05:2) = 4,48 პროც., ან მთელი რიცხვით 4 პროც.

ამის მიხედვით ჩვენ მიერ ზემოთ აღებულ წლებში ითვლება:

1913 წელს	333.000 მცხ.
1916 " " "	400.000 " (***)
1920 " " "	450.000 "

აი ეს რიცხვები უნდა მივიღოთ საერთოთ მკამელთა რიცხვით თბილისში აღნიშნულ წლებში.

1. ხორციო დაკმაყოფილება.

გამოსარკვევად იმისა, თუ რა რაოდენობა ხორცისა დახარჯულა აღნიშნულ ხანებში per capita (თითოეულ სულზე), საჭიროა ვიცოდეთ მცხოვრებთა რაოდენობის გარდა:

1. შორეკილ და დაკლულ საქონელთა რაოდენობა.

2. სხვა და სხვა ჯურის საქონლის წონა, რომ საქონელთა რაოდენობა გადატანილ იქმნეს წონაზე.

3. უვარგისი ხორცის (отбросы) რაოდენობა, რომელიც არ იხარჯება.

ხორცის რაოდენობა თბილისში

1913 წელს.

სასაკლაოზე დაკლულ პირუტყვის დასახელება	რაოდენობა	წონა 1 სულის	საერთო წონა ხორცის	15 პროც. დაკლულათ ჩამოტანილი	უვარგისი ხორცი	მოდის per capita წლიური
მსხვილ-ფეხა საქონელი	62.034	7 ფ.	438.238	65.136	4.102	1,5
ხბო	3.171	1,6	5074	761	38	0,017
ღორი	26.210	4	104.840	15.726	2.918	0,35
ცხვარი	129.519	1,25	161.898	24.285	24	0,56
კამეჩი	9.794	9	88.146	13.222	—	0,31
ბატკანი	38.263	15 გ.	14.349	2.152	—	0,05
გოჭი	231	20 "	116	17	—	0,0004
სულ	269.222		808.661	121.299	7.082	2,7874

**) იხ. თბილისის ქალაქის სტატისტიკ. ბიულეტენი 1920 წ. № 1—6.

***) იხ. Продовольственное дело, вып. I, изд. Тифлисской Городской Управы.

1916 წელს

ქვემოთაა მოცემულია შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის მიერ შეგროვებული მონაცემები

სასაკლავო დაკლულ პირუტყვის დასახელება	რაოდენობა	წონა 1 სულის*)	საერთო წონა ხორცის	15 პროც. დაკლულათ ჩამოტან და დაფარ. დაკლ.	უვარგისი ხორცი	მოდის percapita წლიური
მსხვილ-ფეხა საქონელი	55.001	7 ფ.	385.007	57.751	2.585	1.1
ბზო	2.277	1,6	3.643	546	42	0,01
ლორი	20.703	4	82.812	12.422	1.573	0,23 0,65
ცხვარი	181.671	1,25	227.089	34.063	54	
კამეჩი	17.409	9	156.681	23.502	—	0,45
ბატკანი	17.708	15 გ.	6.640	996	—	0,02
გოჭი	1.710	20 "	855	138	—	0,002
ბერწი კამეჩი	12.880	9 ფ.	115.920	17.388	—	0,33
ცხენი	14	7,5	105	16	—	0,0003
სულ	309.373	—	978.752	146.822	4254	2,7923

1920 წელს

მსხვილ-ფეხა საქონელი	22.875	7	160.125	24.019		0,41
კამეჩი	8.793	9	79.137	11.870	აქ უვარგისი ხორცი	0,20
ცხვარი	46.471	1,25	58.089	8.713	არ შედის	0,14
ლორი	11,103	4	44.412	6.661		0,12
სულ	89.242	—	341.763	51.263		0,87

ასე რომ ხორცის ხარჯი გამოიხატებოდა

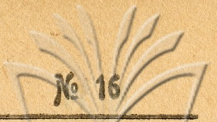
წელი	1913	1916	1920
დახარჯულ ხორცის რაოდენობა	922.373 ფ.	1.121.320	493.026
Per capita სულზე მოდის	2,7874	2,7923	0,87
აკლია ნორმალურ საჭიროებას %-ში per capita	ნორმალურია**)	გადაჭარბებულია 5 %	66,8

1916 წელს გაძლიერებული დაკვლა საქონლის აიხსნება ომის პირობებით. ამ დროს ქალაქის სასაკლავო მეტათ ინტენსიურათ მუშაობდა, ვინაიდან მეტად ბევრი ხორცი იყო საჭირო ჯარისთვის. პირუტყვი ომის ხანაში არა თუ ახლო-მახლო სოფლებიდან ჩამოყავდათ, არამედ სამხედრო და სასურსათო ორგანიზაციები სხვა და სხვა მხარეებში ყიდულობდნენ პირუტყვს და ერეკებოდნენ თბილისში, რომ დაეკმაყოფილებოდათ ჯარის მოთხოვნილებები.

1920 წელს კი ჩვენ ვხედავთ, რომ მცხოვრებლები იკმაყოფილებენ ნორმალურ საჭიროებას მხოლოდ 31,2 პროცენტს.

*) წონა აღებულია თანახმად ლოსიციის გამოკვლევისა, იხ. «Вестник Статистики» № 1—4 1920 г. „Потребл. хлеба и мяса в 1918—1919 г. г.“

***) იგივე წიგნიდან ნორმალური საჭიროება ხორცზე ირყევა 1,6 ფუტიდან 3,8 ფუთამდე. ასე რომ 2,78 ფ. უნდა ჩაეთვალოთ ნორმალურ რაოდენობათ.

II. პური დაკმაყოფილება.

ხორბლეულ-ფქვილეულობა შემოტანილია თბილისში:

1913 წელს	4.486.288 ფუთი*)
1916 „	1.752.754 „ **)
1920 „	1.705.062 „

ვინაიდან ჩვენ ვიცით, რომ 1916—1920 წ. შექმნილ პირობების გამო აღნიშნული საწოვადე სხვა წყაროებიდანაც ძალიან ბევრი შემოდის თბილისში, მაგ., კაკავიდან და მახლობელ სოფლებიდან შარა-გზით, ამიტომ აღნიშნული რაოდენობა ხორბლეულ-ფქვილეულობის დაახლოებით ამ წლებში უნდა გადიდდეს 20 პროც.

ამის მიხედვით:

წლები	1913	1916	1920
რაოდენობა შემოზ. ხორბ. ფქვ. (ფუთი)	4.186.288	2.103.305	2.046.074
მცხოვრებთა რაოდენობა	333.000	400.000	450.000
თითო სულზე მოდის საშუალოდ (ფუთი)	13,5	5,25	4,55

ამ ცხრილიდან სჩანს, რომ პური 1913 წ. ნორმალურათ იკვებებოდა თბილისი (13 ფუთი შეადგენს დაახლოებით ნორმას (percapita-ზე). 1916 წელს შემოტანილი პური აკმაყოფილებდა მცხოვრებლებთა საჭიროების მხოლოდ 40 პროც. მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ თბილისს წინეთ ყოველთვის ქონდა 3—4 თვის მარაგი პური. ამიტომ 1916 წლის რაოდენობა პურის უნდა გადიდდეს ნორმალური საჭიროების (13 ფუთი სულზე) 3 თვის რაოდენობით. ამნაირად მივიღებთ სულზე 8,5 ფუთს, ე. ი. მცხოვრებლები იღებდნენ ნორმალური მოთხოვნილების 65,4 პროც.-ს.

1917 წლიდან მარაგი აღარ აქვს თბილისს. ამიტომ 1920 წლის შემოზიდული რაოდენობა არის წმინდა ხარჯი თბილისის. ამ წელს მცხოვრებლები იკმაყოფილებდნენ საჭიროების მხოლოდ 35 პროც.-ს.

თუ გადავავლებთ თვალს რუსეთს, 1918—1919 წ. განმავლობაში საერთო მოხმარება ხორ-

*) См. „Статистическое движение хлебн. грузов за 1913 г.“

**) „См. за 1916 г.“

ბლეულობა-ფქვილეულობაზე percapita-ზე უდრის 8,8 ფუთს მოხმარებელ რაიონებში. თუ პურის მომწვევ რაიონებს ავიღებთ, იქ კი რუსეთში სულზე მოდიოდა 11,49 ფ. პური, ე. ი. თითქმის ნორმა.

III. წყლით დაკმაყოფილება.

მცხოვრებთა წყლით დაკმაყოფილებას აქვს დიდი ჰიგიენური მნიშვნელობა. სხვა და სხვა გამოკვლევები ამტკიცებენ, რომ საზოგადოთ ეპიდემია და სხვა ათასგვარი ავადმყოფობანი მძვინვარებენ სწორედ იქ, სადაც წყლის ნაკლებობას აქვს ადგილი.

ვენახოთ ახლა თუ რა პირობებშია ამ მხრით თბილისი.

საშუალო დღიური დაკმაყოფილება წყლით 1905 წლიდან მოყოლებული 1920 წლამდე გამოხატულია შემდეგნაირად:

თვეები	წ ე ლ ი წ ა დ ე ბ ი		
	1913	1916	1920
იანვარი	2,33	3,25	2,45
თებერვალი	2,12	3,47	2,31
მარტი	2,79	3,41	2,61
აპრილი	3,02	3,12	2,66
მაისი	3,08	3,70	2,45
ივნისი	3,57	3,86	2,47
ივლისი	3,61	3,82	2,6
აგვისტო	3,21	3,76	2,93
სექტემბერი	2,78	3,69	2,9
ოქტომბერი	2,45	3,59	2,88
ნოემბერი	2,25	3,36	2,53
დეკემბერი	2,27	3,32	2,26
საშუალოთ	2,79	3,55	2,59

წყლის მოთხოვნილება percapita-ზე უდრის დღეში 150 ლიტრას, ანუ 10 ვედრას. ეს რაოდენობა ნავარაუდევია მიუნხენის ინჟ. მეტცის მიერ. (იხ. „Водоснабжение гор. Тифлиса“, изд. Т. Г. У., стр. 175).

სულ მოდენილია წყალი ქალ. ავქალის წყალსადენით 1906 წლიდან დაწყებული 1920 წლამდე

საქართველოს
საინჟინერო-გეოლოგიური
სამსახური

წლები	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918*)	1920
რაოდენობა ვედროში	286,580,113	282,265,679	285,365,476	333,793,816	323,890,558	340,150,028	345,670,727	331,807,624	362,472,207	400,544,036	502,014,687	491,154,060	211,623,760	390,560,005
საშუალოდ დღეში	785,151	773,331	779,687	914,502	887,371	931,918	944,456	909,062	993,074	1,097,381	1,371,625	1,345,625	1,259,076	1,070,028

ამნაირად თბილისის მცხოვრებლები იკმაყოფილებენ საჭიროების მხოლოდ 29—30 პროც.-ს. საერთოდ თბილისი მუდამ განიცდიდა წყლის ნაკლებობას, ავქალის წყალსადენის მას ვერ იკმაყოფილებდა, რის გამოა ათეული წლების განმავლობაში სწარმოებს მუშაობა ახალი წყაროების გამოხაზვის შესახებ. დამზადებულია სხვა და სხვა პროექტები, მაგრამ რეალურათ ეს კითხვა ჯერაც არაა გადაწყვეტილი.

დასკვნა:

თბილისის მცხოვრებლები იკმაყოფილებდნენ ნორმალურ საჭიროების შემდეგს პროცენტებს:

წლები	პურის საჭიროების	ხორცის საჭიროების	წყლის საჭიროების
1913	104 პრ.	100 პრ.	23,25 პროც.
1916	65,4 პრ.	100,5 პრ.	29,6 პროც.
1920	35 პროც.	31,2 პრ.	21,6 პროც.

ამნაირათ ჩვენ ვხედავთ, რომ მშვიდობიან დროდან მოყოლებული რევოლიუციის წინა წლამდე თბილისი ნორმალურათ იკმაყოფილებდა მხოლოდ ხორცის მოთხოვნილებას. რევოლიუციის ხანაში ხორციტ დაკმაყოფილება თანდათან ეცემა და 1920 წელს კი მცხოვრებლები იკმაყოფილებდნენ ნორმალური მოთხოვნილების მხოლოდ 31,2 პროცენტს.

პურით დაკმაყოფილება ეცემა ომის ხანაში.

*) 1918 წლის მეორე ნახევრის ცნობები არა გვაქვს. აღებული ცნობები გამოანგარიშებულია ნახევარი წლის ანგარიშიდან. არა გვაქვს აგრეთვე 1919 წლის ცნობებიც.

მსოფლიო ომის მე-3 წელს მცხოვრებლები იკმაყოფილებდნენ ნორმალური საჭიროების მხოლოდ 65,4 პროცენტს, ხოლო რევოლიუციის მე-4 წელს ნორმალური მოთხოვნილების 35 პროცენტს.

წყლით კი მცხოვრებლები არ ყოფილან სრულათ დაკმაყოფილებულნი არც ერთ აღებულ პერიოდში.

ასეთია საერთო სურათი თბილისის მცხოვრებლებთა გამოკვებისა.

როგორც სჩანს ციფრებიდან აქ ჩვენ საქმე გვაქვს მეტათ უნუგეშო მდგომარეობასთან. გამოკვების ნორმალურ საჭიროების მხოლოდ 31—35 პროცენტის დაკმაყოფილება ცხადია, დიდი საფრთხის წინაშე აყენებს მოქალაქეს და თანდათანობით განადგურებისაკენ მიაქანებს მის ფიზიკურ არსებობას.

მართალია, ეს მოვლენა საერთოა. მისი მიზეზები ღრმათაა გადანასკვლი მსოფლიო ომის მიერ შექმნილ საერთო ეკონომიურ-პოლიტიკურ პირობებთან. ამ საშინელი მდგომარეობის გამოსწორება ერთი ხელის მოსმით არ შეიძლება. საჭიროა ხანგრძლივი და თანდათანობითი შეუპოვარი ბრძოლა მდგომარეობის გამოსასწორებლათ. ეს კი საერთო საკითხია დღევანდელ პირობებში. მაგრამ ამ საერთო საკითხის გადაჭრაში დიდი დადებითი მნიშვნელობა აქვს ადგილობრივ ორგანოების ინიციატივას, ყველა მოქალაქეთა ამოქმედებას ამ საპრობროტო საკითხის მოსაგვარებლად.

ყველა მოქალაქე, ყველა საზოგადოებრივი და სახელმწიფო ორგანოები მოვალენი არიან ღრმათ ჩაუკვირდენ ამ საშინელ მოვლენას, რომელიც მოსპობას უქადის კაცობრიობას, და მიიღოს ყოველივე ღონისძიება ქვეყნის ეკონომიურათ აღორძინების საქმეში.

მხოლოდ შეერთებულ ძალებით შეთანხმებულ მუშაობას შეუძლიან თავიდან აგვაცილოს მოსალოდნელი უბედურება და ნორმალურ კალაპოტში ჩააყენოს ქვეყნის ეკონომიური ცხოვრება.

ა. რუხაძე.

შინაგან საქმეთა

გე-XV-ე №-ში მოთავსებულ მასალებს:

- 1) დეკრეტი № 65 საქ. რევ. კომიტეტისა საზოგადოებრივ—საშიშ მოქმედებისათვის ბრალდებულ არასრულწლოვანთა კომისიის შესახებ.
- 2) " № 66 საქ. რევ. კომიტეტისა შემოსავალ-გასავლის აღრიცხვათა წესის შესახებ. გვ. 1—9.
- 3) დადგენილება № 54 საქ. რევ. კომიტეტისა საბჭოთა რუსეთის დამშეულთა დამხმარე ცენტრალური კომიტეტის დაარსების შესახებ.
- 4) " № 56 საქ. რევ. კომიტეტისა ტყავის მოსაქმეთა დროებით მობილიზაციის შესახებ.
- 5) " № 57 საქ. რევ. კომიტეტისა ტყის სარგებლობის თაობაზე საქ. რევ. კომიტეტის მიერ 1921 წლის აპრილის 19-ის თარიღითა და 41 №-ით გამოცემული ბრძანების 1-ლი მუხლის შეცვლის შესახებ. გვ. 9—10.
- 6) ბრძანება № 75 საქ. რევ. კომიტეტისა აშხ. ვ. ხუთულაშვილის და გ. ჩხეიძის საქ. ს. ს. რესპ. უზენაეს რევ. ტრიბუნალის წევრებად დანიშვნის შესახებ.
- 7) " № 76 საქ. რევ. კომიტეტისა იასონ ლორთქიფანიძის საქ. ს. ს. რესპ. სახალხო ბანკის მმართველად დანიშვნის შესახებ.
- 8) " № 77 საქ. რევ. კომიტეტისა აშხ. ალექსანდრე კამარაულის ფოსტა-ტელეგრაფის სახალხო კომისარის მოადგილის თანამდებობიდან განთავისუფლებისა და ფოსტა-ტელ. სახ. კომისარიატის დაწესებულებათა ტე-

- 9) " № 68 საქ. რევ. კომიტეტისა აშხ. ელისაბედაშვილი მუშათა და გლეხთა ინსპექციის სახ. კომისარის თანამდებობიდან განთავისუფლების შესახებ. გვ. 10—11.
- 10) დებულება საქ. რევ. კომიტეტისა სახელმწიფო გამომცემლობის შესახებ. გვ. 11—12.
- 11) ბრძანება შინ. საქ. სახ. კომისარიატისა გვ. 12.
- 12) ინსტრუქცია შინ. საქმეთა სახ. კომისარიატისა სამაზრო და ქალაქის რეკონსტრუქციის თაობაზე დაწესებული წესების შესახებ. გვ. 12—13.
- 13) ცირკულიარი შინ. საქ. სახ. კომისარიატისა ყველა სამაზრო რეკონსტრუქციის შესახებ. გვ. 13—14.
- 14) დადგენილება შინაგან საქმეთა სახ. კომისარიატისა. გვ. 14.
- 15) სახალხო კომისართა საბჭოს ნაკაზი ახალი ეკონომიური პოლიტიკის საფუძვლების გატარების შესახებ. გვ. 14—17.

არა ოფიციალური განყოფილება.

- 16) ქუთაისის გუბერნიის მელიორაციის საკითხი. გვ. 17—19.
- 17) რუსეთის ს. ფ. ს. ს. რ. სახალხო მეურნეობის ახალი საბჭო. გვ. 19—21.
- 18) რეზოლიუცია. გვ. 21—23.